ВІСТІ
КОМБАТАНТА

2

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2002

Конто

БУЛАВА

у Кредитовій Спілці Будучність
з пошаною до Вас!

Дозвольте нам
улегшити Ваші
сріблі роки
безтурботними
фінансовими
послугами

Безкоштовні Грошеві Перекази

Безкоштовні Подорожні Чеки

Бонус 1/4 % на термінових депозитах

Бонус 1/4 % на американському ощадному конті

– для членів у віці 65 років вгору –

2280 Bloor St. W., Toronto M6S 1N9	(416) 763-6883
1891 Rathburn Rd. E., Mississauga L4W 1M6	(905) 238-1273
[illegible] Milner Ave., Scarborough M1S 4P4	(416) 299-7291
[illegible] Kenilworth Ave. N., Hamilton L8H 4S4	(905) 545-5645
[illegible]13 Carling Ave., Ottawa K1Y 4E3	(613) 722-7075

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 2002 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 2 (230)

ЗМІСТ

ст.

Ті, що відійшли: Карпо БАЛІЦЬКИЙ (77), Микола ЖИКАЛЮК (80), Нестор КЛІМА (79), Пилип КУЛЬЧИЦЬКИЙ (75), Михайло ЛИСАК (78). Микола МАРКЕВИЧ (73), Нестор РОМАНИК (75), Петро СТАСІВ(74), Теодор ФЛЮНТ (78)

2

2002

ВІСТІ КОМБАТАНТА

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків І-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА,Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: Роман Колісник
д-р Василь Верига
Володимир Молодецький

АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody-Lev, Inc.: Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

AUFC — H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Англія:
Mr S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by

Creative Touch
COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
Toronto • St. Catharines • Buffalo
1-800-216-9136

Коментар

Василь ФЕДОРОВИЧ

ДЕСЯТЬ РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТИ–А ЩО ДАЛІ?

24 серпня 2001 р. Україна відзначила десяту річницю своєї незалежности. Десять років–це багато й мало: в житті людини–це довгий період часу, в історично-державному житті–короткий.

Все таки впродовж свого десятирічного існування Україна добилася значних успіхів. Перш за все, вона виступила на світову арену як незалежна держава, на картах світу появилася нова, для декого несприятлива, політична одиниця–Україна. Її визнала більшість держав світу, багато з них нав'язали з нею дипломатичні взаємини і мають в Києві свої представництва. Варто підкреслити, що з-поміж сусідніх держав перша Польща, а за нею Росія визнали офіційно Україну, а з заморських країн зробила це перша Канада. За нею пішли інші держави, включно з такими потугами, як США, Велика Британія, Німеччина, Франція.

В початковій стадії загальної евфорії чужі дипломати і представники бізнесового світу почали відвідувати Київ, щоправда, в першу чергу для власних інтересів, але при тому, мимохіть, вони підносили престиж України в очах світового співтовариства.

Проте в короткому часі показалося, що тут „щось не грає". Де корінь лиха? Насамперед, внутрішні обставини. В пострадянській Україні залишилося чимало пережитків давньої тоталітарної системи й вони утруднюють провести такі зміни, яких вимагають західні держави з давніми демократичними традиціями. Україна не в силі відразу стати демократичною державою й не може теж перейти з централізованої державної економіки на приватну вільноринкову. Правда, Захід обіцяє Україні в тому відношенні допомогу, так політично-адміністративну, як і фінансову, але одночасно ставить такі вимоги, яких вона не може своєчасно виконати. Звідси взаємне розчарування і втрата довір'я. В результаті Україна скотилася до категорії другорядних держав, навіть малі балтійські країни втішаються у світі більшою повагою. Завинив тут передусім український уряд, що опинився в руках „номенклятурників", які привикли брати директиви з центру в Москві й тепер не можуть погодитися з новою дійсністю та працювати й думати самостійно для добра держави й народу, а дбають більше про власні матеріяльні користі. Серед представників влади є ще багато приклонників давнього режиму, вони далі тяготіють до Москви, їм не залежить на са-

мостійності України. Звідси в уряді безправ'я й саботажі, все на шкоду держави. Ніде правди діти, але за десять років незалежности можна було за допомогою здорового законодавства провести найбільш необхідні економічні реформи, піднести життєвий рівень населення, забезпечити гідне місце українській мові у всіх ділянках публічного життя, обмежити права олігархів і їх шкідливі впливи на політику, подбати про верховенство права в державі, припинити самоволю темних елементів, зліквідувати поширену корупцію, завести порядок в адміністрації, і тим самим збудити довір'я до влади.

Якшо брати до уваги зовнішні чинники, то треба об'єктивно ствердити, що в загальному сусідні держави ставляться прихильно до України й не мають до неї претенсій. Винятком є хіба тільки Росія. Правда, вона визнала незалежність і територіяльну цілісність України, тому формально не домагається ревізії кордонів, але старається в інший спосіб применшити її значення в політичній та економічній сферах. Щоб замаскувати свої зазіхання на українські землі, Росія вважає себе правонаслідницею кол. Совєтського Союзу з уроєним правом гегемонії на цілому пострадянському просторі. Вона не могла погодитися з тим, що на території України залишилися великі запаси ядерної зброї, й тому вживала всіх дипломатичних і недипломатичних заходів, включно з шантажем і загрозою економічних санкцій, щоб якось „леґально" дістати в свої руки ту зброю. Вона зуміла переконати Західну Европу й Америку, що ядерна зброя на території України є загрозою для світової безпеки, бо–мовляв–Україна не має спеціялістів, які могли б дати собі раду з процесами ядерної зброї.

У зв'язку з тим в Україну почали приїжджати закордонні дипломати й нуклеарні спеціялісти. Вони обіцяли Україні всякі економічні блага, якщо вона погодиться віддати свою зброю в „надійні" руки Москви для знищення. Американські висланники посувалися до того, що стали грозити Україні економічними санкціями, якшо вона не віддасть ядерної зброї. Світ поставився до України неприхильно, її стали вважати парієм-покидьком світового суспільства. Росія зі свого боку спеціяльно шантажувала Україну відмовою постачати їй нафту, ґаз і сировину для продукції. Крім того, вона ще висунула претенсії до Криму враз із Севастополем та Чорноморською фльотою.

Як відомо, цей політичний і економічний тиск та недвозначні погрози довели до того, що в січні 1994 р. підписано в Москві тристоронній договір (Україна, Росія, Америка), на підставі якого Україна зобов'язалася передати Росії для знищення свою ядерну

зброю в заміну за обіцяне матеріяльне відшкодування, ґарантію безпеки перед ворожою агресією та повторне підтвердження цілісности державної території.

За цей договір Кравчук зазнав серйозної критики з боку Верховної Ради в Києві. Він потрактував передані Росії ракети не як зброю, але радше як народне добро, за яке виторгував усе, що в даних умовах було можливе. Безсумнівним позитивом договору було те, що Україна вийшла з ізоляції і здобула собі бодай тимчасову прихильність Заходу, зокрема Америки, що показалося під час візити Кравчука до Вашинґтону в березні 1994 р., куди він прибув на запрошення Клінтона.

Все таки політика Америки супроти України не була на бажаному рівні. Після візити Єльцина до Вашинґтону в літі 1994 р. наступило, правдоподібно, між обома президентами таємне домовлення про поділ сфери впливів: Америка дістала вільну руку в Західній гемісфері, а Росія стала господарем на території кол. Союзу з правом полагоджувати мирно, а в разі потреби збройно, конфлікти в „близькому зарубіжжі". Таким чином в американській зовнішній політиці на перше місце висунулася Росія, а Україна немов пішла в забуття. Відношення Америки до України, як і до інших держав СНД, ніколи не мало бути таке саме, як до Росії. Для Америки воно тільки тимчасово потрібне, як вимагатиме політична ситуація.

Зрештою, Америка має щодо Европи свої пляни, які не завжди покриваються з задумами Росії. Америка змагає до поширення НАТО на Схід, а Росія–як відомо–противиться тому. Крім того, в російських політичних колах панує переконання, що незалежність України є тимчасовим явищем, бо вона таки об'єднається з Росією. Така концепція знову ж незгідна з політикою Америки, яка, не зважаючи на симпатії до Росії, старається тримати Україну в резерві як запоруку безпеки й політичної рівноваги в Европі.

Тимчасом Росія продовжує свою „дипломатичну" офензиву на Україну, хоч досі не має в тому відношенні ясної цілеспрямованої стратегії. На те звернули увагу не тільки в Україні, але й закордоном, де політичні експерти займаються цим питанням. Вони підкреслюють три головні, зрештою відомі, моменти:

1. Росія не може погодитися з існуванням України як окремої незалежної держави.

2. Можливості Росії атакувати, зглядно шантажувати Україну обмежені до економічних санкцій: припинення достави нафти й ґазу.

3. В незалежності України російські політики добачують український сепаратизм, якого вони не можуть чи не хочуть розуміти.

Серед російської інтеліґенції досі покутують думки їхнього філософа Юрія Федотова, який писав, що росіяни „люблять Україну, її землі, її людей, її пісні й не розуміють, що це дві різні нації з окремою культурою, для них те все загальноруське, це не питання кордонів, але в першу чергу духовности". Навіть Єльцин свого часу говорив, що неможливо „вирвати українців з руських сердець". Тому політика Росії супроти України є інша, ніж до інших держав. Росія не вважає Україну чужою державою (як нпр. Німеччину) й тому часто мішається до внутрішніх українських справ, нпр., при виборах президента України Росія явно підтримувала Кучму й помагала йому фінансово. Так, на вимогу Москви, Кучма звільнив „прозахідного" міністра закордонних справ Бориса Тарасюка, а на його місце назначив більш гнучкого дипломата старої більшовицької школи Анатолія Зленка. Також не виключене, що Путін приложив свою руку до „резиґнації" міністра оборони Олександра Кузьмука, який під час військової паради в Києві з нагоди 10-ої річниці незалежности України (в присутності Путіна) задокументував, що здисциплінована українська армія, обладнана модерною військовою технікою враз із досконалим летунством, вірно служить Україні й готова захищати її перед ворогом.

Росія свідома того, що в неї замало інструментів-засобів, щоб реалізувати свою політику супроти України. Є ними--нафта, ґаз–неформальні політичні й торговельні мережі та російська меншина в Україні. Росія вже використовувала українську залежність від нафти й ґазу, щоб добитися деяких політичних концесій. Прикладом може послужити недовершений договір між Єльциним і Кравчуком в Масандрі (на Криму) в 1993 р. Вже тиждень перед початком переговорів Росія зредукувала на 25% доставу ґазу для України, подаючи як офіційну причину борг України за доставлений їй раніше ґаз. Одночасно російська делеґація заявила, що цей борг може бути анульований, якщо Україна передасть Російській фльоті повну контролю над Чорним морем та віддасть їй решту боєголовок, що знаходяться на її території. Одночасно повідомлено українських делеґатів, що коли Україна відкине ту пропозицію, то Росія зовсім припинить доставу ґазу. „Притиснений до муру" Кравчук спершу погодився на ту пропозицію, але під впливом загального обурення в Києві він відкликав свою початкову згоду, заявляючи, що в Масандрі нічого не підписано.

Дальшим прикладом російської аґресії на Україну було наложення мита на нафту й ґаз, ввезені в Україну при кінці літа 1995 р. так, що Україна мала платити за ці товари ціну вищу від загальної

світової. Однак Москва погодилася скасувати те мито, якщо Україна приступить до білорусько-російсько-казахстанської митної унії.

Подібне повторилося вже за Путіна, який під впливом „нафтового шантажу" хотів теж дістати політичні концесії. Свідчить про це російська бльокада достави нафти в часі від грудня 1999 р. до лютого 2000 р. Тут знов офіційною причиною були борги України, але насправді головну ролю грали політичні мотиви. Без сумніву, залежність України від російської нафти й ґазу є важливим чинником російської політики щодо Укаріни, але він не є вже такий сильний, щоб довести до суттєвих змін в українській закордонній політиці (нпр., редукція кооперації з НАТО). Крім того, Росія не може повністю вживати „нафтового шантажу", як довго велика частина нафти, призначеної для Західної Европи, переходить через українську територію.

Росія звичайно підтримує сепаратистичні групи, щоб змінити закордонну політику кол. сов. республік (нпр., Грузія–Абхазія). Подібно з Україною. Росія могла б попирати сепаратизм у Криму чи посилювати сепаратистичні тенденції в зрусифікованих східніх і південних областях України, але не робить того, бо боїться, що посталий тут політичний хаос може перекинутися на російську територію і викликати там неґативні наслідки. Зрештою, період кримського президента-сепаратиста Юрія Мєшкова, мабуть, навчив російську політичну еліту, що сильний сепаратистичний рух в Україні буде тяжким до контролі, а, крім того, потягне за собою потребу офіційного визнання національного поділу між росіянами й українцями, а політики собі того не бажають.

Отже–як виходить з того–Росія має замало силових засобів, щоб впливати на українську закордонну політику. Нафта й ґаз мають вплив тільки в обмеженій сфері, торговельні зв'язки залишають на боці політичні питання, бо це шкодить бізнесові

Єльцин виявляв зацікавлення Україною й не раз підкреслював, що взаємини між Україною і Росією є пріоритетом російської політики й уважав їх своєю особистою відповідальністю. Київ також був переконаний, що тільки Єльцин може досягнути успіху в українсько-російських стосунках. Однак, з уваги на своє здоров'я, Єльцин не міг присвятити багато часу тим взаєминам. Може з тієї причини стосунки почали погіршуватися, хоч вони ніколи не були добрі між Єльцином і Кравчуком, а також в початках урядування Кучми вони були доволі напружені.

Незалежно від того, відносини на урядовому рівні між обома державами продовжувалися. Саме тоді стала актуальною справа

поділу Чорноморської фльоти й заключення між Росією й Україною договору приязні й кооперації як здорової підстави для майбутніх взаємин. Проєкт договору був готовий вже в 1994 р. і мав бути підписаний та увійти в силу, як тільки Єльцин відбуде офіційну візиту до Києва. Однак ту візиту відкладали кілька разів, формально з уваги на здоров'я Єльцина, але насправді тут грали політичні мотиви, головно амбіції мера Москви Юрія Лужкова, який хотів показати, що він не тільки добрий адміністратор Москви, але теж великий російський патріот, який хоче врятувати від українців Крим, а особливо Севастополь, що, згідно з деклярацією Думи, лежить на російській території й Україна не має до нього права. Однак показалося, що заходи Лужкова недостатні. Єльцин не апробував його плянів і врешті після довгих зволікань відбув офіційну візиту до Києва і тут в травні 1997 р. підписано договір дружби і співробітництва між Росією й Україною. В тому договорі Росія черговий раз визнала незалежність України й цілісність її території, при чому постановлено, що Крим враз із Севастополем є складовою частиною України та що Росія винаймає від неї на протяг 20-ти років у Севастопольському порті окремі бухти для стаціонування своєї фльоти.

Московська Дума дуже цікавиться українським питанням, зокрема, коли мова про двосторонні угоди, які вимагають її ратифікації. Весною 1995 р., коли Київ мирним шляхом скасував Кримську конституцію як знаряддя політичних сил відірвати Крим від України, Дума схвильована війною в Чечні обережно видала „дипломатичну" резолюцію, в якій радила Україні–для уникнення внутрішнього конфлікту–знайти можливість політичного діялогу.

Ще один приклад впливу Думи на російську політику супроти України: влітку 1996 р. у переговорах про поділ Чорноморської фльоти обі сторони були певні, що договір незабаром буде підписано. Але тут Дума в патріотичному запалі вислала до української делеґації заклик, в якому зацитувала текст договору в Кучук-Кайнарджі з 1774 р. і закон з 1948 р., де квестіонувала статус Криму, а головно Севастополя, в українській державі. Верховна Рада в Києві виступила з негайною відповіддю, в якій, між іншим, загрозила визначити дату для повного усунення російської фльоти з Чорного моря. Внаслідок того Дума одноголосно вирішила перервати переговори. Були здогади, що це Черномирдін зааранжував цілу справу з наміром налякати українців і приневолити їх до концесій.

Наступний епізод діяльности Думи–це питання російської мови в Криму. Щоб підкреслити свій патріотизм, Дума в поспіху в жовтні 1998 р. осудила Кримську конституцію за дискримінацію росій-

ської мови дарма, що в конституції є виразна постанова, що в автономній республіці Крим російська мова як мова більшости населення, а також як мова міжнародного спілкування може бути вживана у всіх сферах публічного життя.

З приходом до влади Путіна наступили деякі зміни в відношенні Росії до України, так щодо форми, як і змісту. Він зліквідував Єльцинські конференції „без краваток" чи в „сауні", а запровадив формальні переговори й дискусії, при чому відразу застосував тверду політику. заявляючи, що достава енергії буде пов'язана з певними політичними концесіями. Він виразно заявив: „Ми продаємо Україні 5 мільярдів кубічних метрів ґазу під умовою, що вона приступить до митної унії СНД. Ми доставимо їй додатково других 5 мільярдів кубічних метрів, якщо вона підтримає нашу позицію в справі договору АБМ.

Використовуючи прикре положення Кучми в зв'язку зі справою Ґонґадзе, Путін довів до підписання в Дніпропетровську економічного договору, на підставі якого Росія стала викуповувати за безцін українські промислові підприємства, і тим самим здобувати економічну контролю над Україною. Це вже справжня „русифікація" української економіки.

В останньому часі почався наступ на Україну на всіх фронтах. В Севастополі відкрито бюра російської нафтової компанії „Лукоил-Україна" та відділу банку „Петрокоммерц-Україна", крім того, банк плянує відкрити свої філії в Івано-Франківську, Калуші, а також у Рівному. Така активність російських промисловців в Україні занепокоїла свідомих українців і в зв'язку з цим навіть російський посол Черномирдін забрав у тій справі голос, кажучи, що тут не може бути мови про експансію російського капіталу в Україні, бо присутність російських бізнесових структур не загрожує економіці України ані її незалежності.

Щоб дальше тримати Україну в економічній залежності від Росії, Путін постановив побудувати нову лінію для транспортування нафти до Західної Европи, поминаючи Україну. З прикрістю приходиться ствердити, що за 10 років незалежности Україна не подбала про альтернативні джерела постачання енергоносіїв. Правда, нині закінчений нафтопровід на лінії Одеса-Броди і термінал в Одесі, але вони ще не готові до дії, й так Росія досі тримає ключ до забезпечення енерґоносіями, шантажуючи Україну.

Те все вказує на те, що політика Росії супроти України не змінилася, тут далі залишилися методи колишньої царської і комуністичної систем.

***

Проте час робить своє. За 10 років незалежности Україна утвердила свою присутність у світі, її вже не можна так легко викреслити з мапи Европи, бо вона таки існує як незалежна держава.

В Україні за цей час наступили значні зміни. Виростає нове покоління, народжене й виховане в незалежній Україні, в нього нема почуття меншевартости ані страху перед „старшим братом". Тут щораз менше тих, що хочуть об'єднання з Росією або повороту до комунізму. Україні тепер треба тільки справді українського президента й українського уряду, щоб провадити її до кращого майбутнього.

Треба сподіватися, що також в Росії серед правлячої верстви є щоразу більше тверезих голосів, які примирилися б з існуванням України як окремої незалежної держави, з якою треба співжити й кооперувати на принципі рівности і взаємопошани.

Західні політики є переконані, що Росія у власному інтересі повинна провадити щодо України більш скоординовану політику.

28 лютого 2002 р.

Використано:

1. Tor Bukkvoll. „Off the cuff politics–Explaining Russia's lack of Ukraine strategy". In: *Europe-Asian Studies,* Dec. 2001, pp. 1141-1157.

2. Solchanyk, „R. Ukraine, Russia and CIS". In: Lubomyr A. Hajda, ed. Ukraine in the world. Harvard Papers in Ukr. Studies. Cambridge, Mass., 1998, pp. 19-43.

Президент Кучма підписав указ, яким зобов'язав уряд розпочати підготовку до святкування у 2004 році 350-ї річниці Переяславської угоди.

Петро ГРИЦАК

УКРАЇНА ТА УКРАЇНЦІ У СВІТЛІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПЕРЕД ПРОГОЛОШЕННЯМ САМОСТІЙНОСТИ

Сьогодні Україна є самостійною державою, від дати проголошення самостійности 24 серпня 1991 р. Але тому, що з вийнятком кількох років після закінчення 1-ої світової війни Україна не була самостійною, то українці стали підданими чи номінальними „громадянами" держав-окупантів, або іміґрантами в інших країнах їхнього перебування (як США чи Канада). Одначе навіть тоді, у принципі, українці не були цілком безправними з точки зору міжнародного права, бо мали захист від ряду міжнародних конвенцій, як: Газька (1907) та Женевська (1929) і т. і. Також Польща мусіла підписати, як частину Версайського договору у 1919 р., закон про охорону меншин, який при першій нагоді анулювала в 1934 р., як відносини з Німеччиною (тоді–на думку поляків) поправилися. Рішення Ради амбасадорів із 1923 р. давало полякам суверенність на Східну Галичину, на підставі закону про автономію для трьох воєвідств, де українці мали більшість. Той закон ніколи не був проведений у життя, мимо численних скарг українців до Ліґи Націй, які (як тепер починає виходити наверх) принесли полякам багато неприємностей. У світовій опінії почато уважати Польщу за якусь дивну державу (німці навіть казали „сезонову"), тяжко посварену з усіми своїми сусідами (з вийнятком Румунії), та у великій внутрішній кризі через злі відносини з усіми своїми, так численними, меншинами. Це зрештою підкреслюють сьогодні всі польські історики, потішаючи себе теперішньою відсутністю (?) меншин та „добросусідськими" відносинами з пограничними країнами!

Тут не треба забувати, що тоді українці вже були офіціяльно визнані як окрема національність (одна із 11-ти) австрійським урядом. Зате поляки витратили багато енерґії в Парижі, видвигаючи арґументи, що українці, білоруси, литовці й лотиші є етнографічною сірою масою, та аж ніяк не заслуговують на трактування як окремі національності через загальний брак освіти і власної культури. Тому їх територію треба передати Польщі, як це було до 1772 р. Ті аргументи були навіть частково успішними у відношенні до українців, білорусів і литовців.

Варто спробувати висвітлити статус чи правне становище українців та організацій, які їх репрезентували, з точки зору міжнародного права, чинного підчас 2-ої світової війни та зараз після її за-

кінчення. Ситуація була дуже скомплікована тим, що Німеччина ніколи Польщі чи СССР не проголосила війни, а попросту напала на ті країни! Тому польська кампанія називалася офіціяльно "Der Feldzug in Polen", а війна із СССР "–Der Ostfeldzug". Було це правдоподібно тому, що Гітлер сам не мав права виповідати війну, а потребував на це рішення німецького парляменту Reichstag (райхстагу). Тому німці також не бажали брати на себе на територіях, окупованих на сході, жодних політичних зобов'язань, а старалися притягнути собі до помочі в адміністрації організації не політичного, а добродійно-суспільного характеру (social welfare), зрештою, згідно з міжнародними законами, як німці любили спеціяльно підкреслювати. Мало це бути в дусі дотримання у принципі найбільше основних постулятів цивілізованого відношення на побутовому рівні між окупантом та окупованими. Такими, власне, організаціями були Українські Допомогові Комітети (УДК), зорганізовані потім в Українському Центральному Комітеті (УЦК). Такі самі організації мали інші національності: поляки–„Комітет Опєкунчи", а жиди–„Юденрат". Подібною організацією, в наших часах, була Палестинська Управа (Palestinian Authority) Я. Арафата, яка після договору в Ослью, стала вкінці державною владою для арабів в окупованій Палестині.

По війні, як Німеччину вже було розбито, видвигається справу якоїсь мнимої коляборації між вищевичислиними організаціями та німецькою окупаційною владою. Для нас є важливим твердження поляків, що в них жодної коляборації не було, але робили того роду закиди українцям. Розходиться: чи саме існування УЦК можна зачислити до того феномену, чи було це тільки невинне співжиття з окупантом, на чисто побутовому рівні? Українське громадянство у країнах поселення (а головно в Америці і в Канаді) повинно при всяких нагодах підчеркувати, як безсумнівний факт, комплектний брак усякої політичної коляборації зі сторони українських чинників підчас останньої світової війни. Але, імпонуючими досягненнями Кубійовича були власне його успіхи на освітньому рівні. Через організацію Допомоги Українським Студентам, КоДУС-у та порозуміння із німецькими академічними установами, дослівно тисячі молодих людей пішли на вищі студії до німецьких університетів (тоді на дуже високому рівні), під претекстом, що поляки не допускали українців до університетських студій. Право студіювати у німецьких університетах (крім збірної відповідальности) було властиво одиноким удогідненням українцям у Генеральному Губернаторстві (ГГ), якого не мали поляки, що мали свій „Комітет Опє-

кунчи"–таку саму організацію для суспільної опіки й репрезентації перед окупантом, як УЦК. Цей. вищезгаданий „високошкільний" привілей УЦК, одначе, дуже їх дразнив. Це тому, що поляки інстиктивно розуміли, що навіть кілька років широкого доступу до університетських студій для українців назавжди кінчає улюблені арґументи поляків про неуцтво і примітивність українців та їх загальну нездібність до самостійного політичного життя.

Також УЦК розвинув сітку українських загальних народних та торговельних шкіл, спеціяльно на Лемківщині, Холмщині й Підляшшю, й оснував дві гімназії клясичного типу з українською мовою навчання (в Ярославі й Холмі), які сильно причинилися до дальшого розвитку освіти, культури та політичної думки серед молодшого покоління на саме найбільше національно загрожених територіях корінного українського населення. Крім того, УЦК також опікувався українськими робітниками, які працювали в самому Райху, добровільними та примусово забраними. Рівнож УЦК опікувався долею українців-полонених з польської армії та „з походу на схід", уможливлюючи багатьом негайне звільнення з полону. Автор сам брав участь у тих активностях, як особисто провадив 1000-ну колону полонених з великого табору в Полкинях біля Ярослава, дорогою пішки, через Перемишль, Добромиль до Миколаєва над Дністром і до Турки*. Таборова влада підкреслювала, що німці мали право тримати полонених (згідно з женевською конвенцією) аж до скінчення війни, а тепер їх звільняють з гуманітарних оглядів. Підкреслювали, що місцевий польський „Комітет Опєкунчи" не хотів тою справою взагалі зайнятися, тому місцевий УДК з Ярослава погодився навіть зайнятися справою звільнення з полону поляків. Їх було тоді в тій колоні яких 10%.

Численними були також інтервенції УДК-ів чи УЦК в окупаційної влади у справі полагодження усяких дрібних непорозумінь чи недотримання непопулярних розпоряджень окупаціної влади, за які грозили нераз найбільш драконські кари! Хоч, безперечно, були також помилки, УЦК вдавалося, без жадних політичних зобов'язань, затримати для українського суспільства якусь мінімальну тяглість та охоронити його від комплектної деморалізації, павперизації і плянового ґеноциду–як зрештою твердить американський дослідник тих справ, Армстронґ**. Тут варто порівняти життя укра-

* П. Грицак: „Акція допомоги полоненим у 1941-му р. з рамени УДК в Ярославі". *Вісті Комбатанта*, ч. 2, 1999, ст. 68-73.

** J. A. Armstrong: "Heroes & Humans–Reminiscences Concerning Ukrainian Leaders in 1941/44". *Ukrainian Quarterly,* Summer-Fall 1955, pp. 213-227.

їнців у ГГ та у Райхскомісаріяті Україна. На жаль, у споминах Кубійовича та інших провідних українських діячів того часу ті аспекти їх громадських чи громадянських активностей не є підкреслювані, ані часто взагалі не є згадувані!

Відомим, натомість, є факт, що навіть серед українців (тут нема що дивуватися росіянам чи полякам) були кола, які вперто намагалися обтяжити Кубійовича серйозними закидами коляборанства. Бо не вміли чи не хотіли відрізнити його чисто громадсько-суспільних активностей від політичної коляборації. Авторові є відомим, що поляки тоді кожного українця в ГГ автоматично уважали за коляборанта. Мало того! Через якусь свою садо-мазохістичну рису характеру, виховані в дусі аґресивного шовінізму та заохочувані вірулентною пропагандою з Лондону, поляки нераз „великодушно" окреслювали „українцями" всіх немилих їм осіб, які тоді носили німецьку уніформу. Цей спосіб вияву своєї зневаги до сусіднього народу ввійшов уже до польського фольклору, як можна завважити, читаючи уривки споминів із тих часів та „листи до редакції" теперішніх польських газет. Через таку атмосферу та всякі доноси, Кубійович просидів навіть 6 тижнів у американській військовій в'язниці, аж справа вияснилася.

Вищезгадане відноситься до громадянської (суспільного роду) репрезентації українців перед ворожою владою в періоді між двома великими війнами та у воєнних часах. Іншою справою була організація українських збройних відділів, а спеціяльно, Дивізії „Галичина". Тою справою займалися т. зв. Військова Управа, яка діяла чисто в рамцях міжнародних законів про вербування добровольців в окупованих територіях, чим, зрештою, також користувалися самі альянти. Тому ніхто не закидав ВУ, що вона була винувата в проступках міжнародних законів відносно ведення війни чи підготовки до неї. Зате тепер виринають справи мнимих воєнних злочинів: це як не участь у зруйнуванні Варшавського повстання, то справа Гути Пенацької чи жорстокости проти словацького неселення. Це тоді, коли ніхто більше таких справ не згадує, хоч було аж кільканадцять дивізій того роду–але для українців завжди знайдеться якась „добра душа", щоб їм пригадати, що про них не забулося. Тому рік, як появилася справа Словаччини, зараз почав „Нови Дзєннік" (появляється в Нью-Йорку як щоденник) писати про можливі „депортації" оскаржених дивізійників (на Словаччину?). Не відомо, чи вкінці дивізійники дочекаються в тепер незалежній Україні своїх добре заслужених ветеранських прав?

Вкінці виринає дражлива справа Української Повстанської Ар-

мії (УПА). Після неформальних початків (бо навіть сама назва є спірною) у 1941 р. „формального" початку 14 жовтня 1942, аж у 1943 р. УПА остаточно формується. після гострого внутрішньо-українського протистояння, й починає одверте повстання проти німців, а опісля проти большевиків. Сьогодні існують намагання надати УПА (як ОУН-УПА) права воюючої сторони. а її учасникам права комбатантів з усіма ветеранськими пільгами. Знаємо, що так зробила Польща для своєї Армії Крайової (АК), помимо того, що можуть про АК сказати (крім деяких потерпілих самих поляків) такі колишні меншини. як литовці чи українці. Знаємо, що діяльність АК була дуже пестрою. Сьогодні польські газети пишуть, що середовище, пов'язане з АК, переходить кризу, де основні факти й події є предметами гострої критики. Все таки. ця підпільна організація була під номінальною контролею лондонського уряду, що був формально демократичним і ніс за діяльність АК відповідальність. Тимчасом УПА була рам'ям Української Головної Визвольної Ради (УГВР), яка не репрезентувала жодного діючого уряду та не була формально вибрана. Говориться: ну то що!? Українська Центральна Рада також не була вибраною. Але УЦР складалася із делеґатів, була досить численна (мала до яких 900 осіб). Це було багато більше, як мала УГВР членів (кооптованих). Одверте повстання проти німців було також дуже ризиковним кроком, з огляду на драконські репресії і збірна відповідальність була стосована німцями в таких випадках. Знаємо сьогодні, що АК тільки в одному випадку рішилася (проти опінії свого номінального начальника, ген. Соснковського) на одверте повстання у Варшаві в 1944 р. Операції УПА концентрувалися на Волині та мали стратегічне значення. бо утруднювали постачання для центрального фронту на важливій лінії Ківерці-Здолбунів (як сьогодні твердять фахові німецькі джерела)*. Виринає думка, чи дійсно варто було тоді для українців щось такого робити–фактично. це було головно на користь большевикам. Робили ті, сьогодні вже дещо контроверсійні потягнення, відносно молоді люди, без більшого військового й політичного досвіду, а які ставилися назагал неґативно до ідеї створення дивізії „Галичина".

Зате УЦК, на чолі з Кубійовичем, ставилися до ідеї утворення Дивізії позитивно й воліли співпрацювати з ВУ. Цікавим є. що Армстронґ ті потягнення Кубійовича оцінює як одне з найбільше корисних децизій в той час для українця, помимо особистої небезпеки

* Ch. Zentner (ed.). *Grobe Geschichte des dritten Reiches und des zweiten Weltkrieges.* Naturaus Verlag. München 1989. 1943-44. pp. 92-112

для нього! І це думки американського дослідника. шо був тоді „по іншій стороні барикади".

Кінчаючи. треба ствердити. що українці, тоді бездержавний народ, потрапили використати для себе ті можливості, які їм давали тодішні міжнародні конвенції. Тяглість українського суспільства збережено, коли відносно велике число потрапило на еміґрацію, де в країнах поселення вони створили відносно успішну й (частково) високоосвічену діяспору. Заслугою УЦК та Кубійовича є відносно висока освіченість т. зв. „Третьої хвилі" української іміґрації до Америки й Канади. яка викликала стільки зависти серед наших ворогів і показалася дуже успішною для української справи у світі. Глухі інформації про ті всі успіхи української діяспори, шептані розповіді туристів про те все, що вони бачили й чули в Америці і в Канаді, непевно причинилися позитивно до децизії проголосити 24 серпня 1991р. самостійність України. Тому тепер, як тільки десь трапиться нагода, слід наголошувати ті позитивні факти, які помогли Україні дійти до незалежности–передусім, діяльність українських суспільно-харитативних організацій, як УЦК чи Український Червоний Хрест.

Дорога України до самостійности була дуже важкою, провідні українські кола були систематично винищувані, а найбільші потуги цього світу рішали про елімінацію України назавжди з кола „вільних народів". Останньою такою подією була відома „чикен Кіев" (chicken Kiev speech) промова президента Буша (старшого) в Києві, 1 серпня 1991. Помимо ворожого наставлення сусідів та внутрішнього протистояння, українці потрапили використати ті вузенькі можливості, які їм залишилися у світлі міжнародних законів, через необачність та труднощі окупантів, через вроджені здібності і працьовитість цілого народу. Це,на диво, на злість усім ворогам, які були переконані. що Україна „угроблена" назавжди, залунали в Перемишлі у квітні 1864 р. пророчі слова пісні, а пізнішого національного гимну: „Ще не вмерла Україна..."

Тому українці можуть бути до певної міри задоволені, що могли взагалі скористати з прав, згідно з міжнародними договорами. Спеціяльно у 2-ій світовій війні, як також останніми часами, у численних збройних конфліктах чи попросту „воєнних акціях" можна заобсервувати, що світові потуги нераз свідомо іґнорують деякі, їм не вигідні, тяжкі до виконання домовлення, конвенції та детальні приписи, які стоять у якомусь відношенню до війни й до збройних акцій. Це є бомбардування відкритих, неборонених міст (під претекстом, що друга сторона це також робить чи робила), загальне вжи-

вання терористичних методів (під там самим претекстом), трактування полонених і поодиноких національностей, депортація та переселення цілих народів. Це, й також творення нових колоній в серці Европи (як прилучення до Росії частини Східної Прусії і т. і.), помимо високопарних фраз про братерство народів, особисту свободу, демократію, народолюбство та інші гуманітарні інтенції. Якраз, як ті рядки пишуться, йде дискусія про трактування полонених, узятих в Афганістані: Міжнародний Червоний Хрест вимагє їх трактування як військовополонених, згідно з Женевською конвенцією, а США вважають їх терористами*. Взагалі, боротьба з міжнародним тероризмом, проголошена президентом Бушом, до якої з ентузіязмом прилучився президент Росії, Путін, може мати „колятеральний ефект"–погіршення міжнародного трактування України, як незалежної держави.

* Н. Й. Таймс, 21 січня 2002

ДО 80-річчя ДОКТОРА МОДЕСТА РІПЕЦЬКОГО

Д-р Модест і Марійка Ріпецькі

27 грудня 2001 року виповнилося 80 років життя доктору Модесту Ріпецькому, бувшому лікарю УПА і активному членові ОУН, заслуженому редактору „Літопису УПА"

29-го грудня родина Ювіляра справила йому гарне ювілейне прийняття в Українському культурному осередку в Чікаґо, на яке запросила його друзів із повстанської боротьби та товаришів із медичних студій і приятелів.

Народився він 27-го грудня 1921 року у Львові, в родині знаного судді Теодозія і Кароліни Ріпецьких. В родині було три сестри та брат. Найстарша Ольга–доктор філологічних наук та професор ґерманістики Державного університету ім. Івана Франка у Львові, Марія–лікар-педіятр, Тереса–фармацевт, брат Роман–кандидат біологічних наук та старший працівник Інституту Екології в Національній Академії Наук у Львові.

Навчання Модест розпочав у Рідній школі ім. Тараса Шевченка, а середню освіту здобув у філії Української Академічної гімназії у Львові. В 1940 році розпочав медичні студії у Медичному Інституті у Львові, яке перервав у 1944 році через воєнні дії та вступив, під псевдом „Горислав", у лави УПА, в якій мусів взяти на себе функції лікаря у Лемківському курені.

У повстанських відділах перебував до 1947 року. У вересні 1947 р. пробився з рейдуючими частинами УПА до Західної Німеччини. Тут продовжував свої студії в Університеті ім. Фрідріка Александра в Ерлянґені, де отримав диплом лікаря в 1951 р.

Експериментальну докторську працю „Вплив органічних гідролізатів на толеранцію рентгенівських променів у щурів" захистив в 1956 році в Університеті ім. Людвіка-Максиміліяна у Мюнхені (magna cum laude).

Д-р Модест Ріпецький дальше працював асистентом в університетській клініці горла-носа-вуха та рівночасно продовжував свою науково-дослідницьку працю.

Прибувши в 1957 році до Америки, він мусів сконцентруватися над фаховим медичним перешколенням. Ротаційний „інтерншіп" закінчив у St. John Hospital у Йонкерсі, Нью-Йорк, а резидентуру внутрішньої медицини відбув у Phelps Memorial Hospital's, North Terry Town, New York. Іспити Foreign Medical Graduates (ECFMG) здав у 1960 році та, після іспитів штату Ілліной в 1961, перенісся до Чікаґо, де працював два роки лікарем в Emergency Room, а відтак перейшов у приватну практику як загальний лікар та був на штаті South Shore Hospital Chicago та Inngols Memorial Hospital, Harvey, Ilinois. Вкоротці, після закінчення курсів Illinois Academy of Family Physician, працював сімейним лікарем. В 1979 році, перейшовши спеціяльні іспити American Board of Family Practice, дістав сертифікат Diplomate F. P. Д-р Модест Ріпецький належав до кількох американських медичних товариств та був активним членом Українського Лікарського Товариства (УЛТПА) у Чікаґо.

Д-р Ріпецький був членом Прихильників Закордонного Представництва Української Головної Визвольної Ради (ЗП УГВР). У 1973 році він підняв ініціятиву зберегти документи Визвольних змагань і став головою Видавничого Комітету „Літопису УПА". Завдяки співпраці Об'єднання і Товариства кол. Вояків УПА досі видано 34 книги „Літопису УПА"–серії Торонто-Львів, в т. ч. два томи з тематикою медичної опіки в УПА, редаговані Модестом Ріпецьким. У новій „київській серії", Київ-Торонто Національною

Академією Наук України, Інститутом української археографії та джерелознавством ім. М. С. Грушевського НАН України, Видавництвом Літопису УПА, Деражвним комітетом архівів України видано три книги „Літопису УПА" на черзі ряд дальших томів.

Родинне життя почалося 12-го червня 1949 року присягою своїй дружині Марійці Боднаренко („Оксані") в таборовій церкві в Міттенвальді, в Німеччині, коли перед престолом стануло три пари повстанців, друзів з часу змагань в УПА: Модест Ріпецький і Марія Боднаренко, Степан Ґоляш та Надія Партикевич і Михайло Ковальчин та Ірина Світенко.

Марійка Боднаренко, родом з містечка Печеніжин на Гуцульщині, була в підпіллі на Перемишльщині під псевдо „Оксана", виконувала обов'язки медсестри Українського Червоного Хреста (УЧХ) та була зв'язковою УПА. В серпні 1948 року, пройшовши територію Польщі та Чехословаччини, дісталася до Баварії.

Марійка стала помічником в його професійній, громадсько-політичній, комбатантській та редакційній діяльності. Мають двох синів. Андрій–лікар-психіятр, Юрко–лікар, спеціяліст нерво-радіології.

Панство Ріпецькі є щедрожертвенні на церковні, харитативні, культурні, наукові цілі та Видавництво „Літопису УПА"

***

З нагоди 80-ліття сини влаштували врочисте відзначення батька. В кутку кімнати було табльо світлин Ювіляра–від дитинства до сьогодні. Святочне прийняття відкрив зворушливим словом син Юрко, а внуки Зоя і Андріян зложили побажання та многоліття.

Після молитви подруга Ірина Камінська прочитала письмові привіти від Видавничого комітету „Літопису УПА" з Торонта й д-ра проф. Ярослава Ґаніткевича зі Львова. Привіт від Головної Управи Об'єднання колишніх Вояків УПА, США і Канади, прочитав сотник Володимир Сорочак. Усно і щиро вітали: подруга Ірина Камінська („Христя"), Марія Пискір („Марічка"), друг Володимир Сорочак („Ворон"), проф. Василь Маркусь, д-р Павло Пундій та директор Рідної Школи Н. Л. Хойнацька.

Наприкінці д-р Модест Ріпецький подякував й згадав про свої переживання та працю у Видавництві „Літопису УПА"

Складаємо шановному Ювілярeві щирі поздоровлення та побажання доброго здоров'я та багато сил для дальшої видавничої праці.

Д-р Павло ПУНДІЙ

У БІЛОГОРЩІ ВІДКРИТО МУЗЕЙ РОМАНА ШУХЕВИЧА

Лише на десятому році самостійности було створено художній фільм про Тараса Чупринку „Нескорений", а на одинадцятому, зовсім недавно, 28 жовтня, в селі Білогорща поблизу Львова відбулось урочисте відкриття державного музею українського героя. Заслуги в тому належать головній управі Товариства вояків УПА в США, яка профінансувала реставрацію будинку, в якому в 1948-1950 роках містилась штаб-квартира Романа Шухевича; міській владі, котра надала квартири колишнім мешканцям цього історичного осібняка; Володимиру Бойку з Відділу визвольних змагань Львівського історичного музею, який протягом чотирьох років, переривши архіви, об'їздивши багато сіл, зібрав велику експозицію музею. Значну частину експонатів становлять і спрезентовані цінності. Так, дочка Шухевича пані Марія подарувала музею оригінальні меблі, котрі були в цьому приміщенні ще за життя її батька. Подарований музею Товариством УПА в США і величезний бюст Тараса Чупринки, автором якого є уже покійний скульптор Михайло Черешньовський. Засновники музею сподіваються, що до експозиції доєднаються і три пістолети Романа Шухевича, котрі наразі є в СБУ.

Але й сьогодні музей, котрий складається з п'яти залів і невеличких кімнаток на другому поверсі, в яких власне і проживав Та-

Рівненська делегація Всеукраїнського Об'єднання Ватеранів біля пам'ятника ген. Тарасові Чупринці. 29.12.2001 р. Львів–Білогорща. Світлина В. Саламахи.

рас Чупринка, є абсолютно самодостатнім і повним. У ньому представлені й експонати, присвячені його родині і друзям по боротьбі. Привертають увагу піяніно, з котрого завжди звучала музика у відомій своєю активною громадською роботою родині Шухевичів, шкільні свідоцтва Романа з виключно відмінними оцінками, ориґінальна зброя та мундири вояків УПА, кримінальна справа Чупринки. Чи не найціннішою серед представлених експонатів є куля знаменитого контрольного пострілу, здійсненого Чупринкою під час облоги будинку в Білогорщі підрозділом КГБ. Завершує експозицію музею в п'ятій залі імітація магазину, який тут функціював за життя Романа Шухевича.

ПОМЕРЛА НАТАЛІЯ ШУХЕВИЧ

Наталія Шухевич

28 лютого у Львові померла, на 92-му році життя, Наталія Шухевич, дружина Романа Шухевича-Чупринки.

Н. Шухевич-Березинська народилася 13 березня 1910 року в сім'ї священика. Закінчила Львівську гімназію у 1928 році, в 1930 році одружилася з Романом Шухевичем. У 1941 році німецька влада протримала її два місяці у Львівській тюрмі, намагаючись через неї натрапити на сліди Романа.

У 1945 році Наталю Шухевич разом із матір'ю Осипою та дітьми заарештувала совєтська влада. Мати померла у 1946 році у в'язниці. Наталю возили на допити до Києва, пробуючи різними провокаційними способами довідатись про її чоловіка Романа. Але це енкаведистам не вдається, і Наталія опиняється в мордовських таборах, а відтак перебуває на засланні в Новосибірську.

Повернулася до Львова в 1956 році, але її не прописали й за те засудили на три роки ув'язнення, які перебула в Чернігівській тюрмі, а потім на засланні в Караґанді.

Повернулася до Львова в 1958 році, де і прожила до кінця свого життя під опікою сина Юрія і дочки Марії. В 1992 році Наталія Шухевич відвідала з дочкою марією Сполучені Штати Америки.

Покійну Наталю поховали у Львові на Личаківському кладовищі 2 березня 2002 року, при великому здвизі народу, численних відділів пластунів, як також почесного відділу війська.

МИКОЛА ГУЛИН–ВОЇН-ПАТРІОТ

Полк. М. Гулин

Микола Ґулин–закарпатець, нар. в м. Рахові, по невдалій обороні Срібної Землі у 1939 р. перед мадярською окупацією, попросив азилю у „старшого брата" і втішався ним у „країні білих ведмедів" до вибуху німецько-совєтської війни. В 1941 р., як чеський горожанин, зголосився добровольцем до чехословацького леґіону під командою ген. Свободи, брав участь у боях, був важко поранений, втратив ліву ногу. По довшому лікуванні повернув до здоров'я і записався на студії права у Карловому університеті в Празі. Одначе. в скорому часі, був арештований за свою політичну діяльність, яка не подобалася тогочасним представникам СРСР. В 1949 р. був реабілітований, повернули йому військові нагороди, офіцерське звання і підвищили до полковника. Служив у війську до виходу на пенсію у 1977 р.

Микола Ґулин одружений з Ольгою Химецькою. випускницею української гімназії у Морджанах, через свою діяльність в ОУН була позбавлена університетського навчання. Її родичі, еміґранти з Великої України, батько інж. Володимир Химецький, син генерала УНР Дмитра Химецького, якого брат Юрій загинув у бою під Крутами.

Минулого року, на зборах чехословацьких леґіонерів. відбулося нагородження їх медаллю „ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ", яку вручив військовий аташе Посольства України у Празі, полковник Сергій Захаров.

Промову українською мовою виголосив голова чехословацьких леґіонерів Карловарщини полковник Микола Ґулин. Він подякував „українському народу за нагороду медаллю, а головне–за те, що і в такий спосіб він згадує й оцінює нашу боротьбу за визволення України та інших поневолених народів Европи".

Далі говорив про:„безприкладний подвиг є золотим скарбом в історії народів–чехів, словаків і українців. Ми низько схиляємо голови перед величезними жертвами українського народу в боротьбі за визволення Чехословаччини з фашистської окупації. Чехословацьку армію в тодішнім СРСР 70% творили закарпатські українці, що найперше пройшли російськими тюрмами і сибірськими концтаборами. як еміґранти з ЧСР.

Чеська Республіка активно допомагає Україні подолати труднощі політичні, економічні й інші та ввійти в Европейську співдружність народів, як рівноправний партнер.

В боротьбі за незалежність України загинула еліта нації, найвірніші сини і дочки України, а десятки мільйонів українців були знищені національними ворогами України, організованими голодоморами, виселенням з рідних земель, ув'язненнями в тюрмах, концентраційних таборах смерти і масовим систематичним вбивством.

Окупанти історичних земель України впродовж 300 років поневолення винищили 70% українського народу, що є найбільшим злочином в історії людства.

Здобута колосальними жертвами поколінь самостійність України–це найвища національна цінність, і її українці повинні зберегти навічно!

Ми сподіваємося і віримо, що український нарід у парляментських виборах у березні 2002 року обере собі очищений парлямент від зрадників, коляборантів і злочинців, бо лише таким чином він може зайняти своє почесне місце в сім'ї вільних, культурних і цивілізованих народів Европи і світу.

Просимо передати українському народу наше братерське найщиріше вітання і запевнення, що чесько-українське побратимство є незмінне і вічне!

Слава Україні! Слава Чеській Республіці!"

***

Під час виборчої кампанії Микола Ґулин передплатив у Рахівському районі для людей 200 чисел газет „Шлях перемоги" і 100 чисел „Визвольного шляху", а для всіх шкіл ці самі газети. Заплатив за 5.000 чисел газети „Карпатський голос", котрий роздано тиждень перед виборами у цілім Рахівськім районі. Він старався активізувати мешканців району до вибору кандидатів до Верховної Ради України з бльоку Віктора Ющенка і Юлії Тимошенко.

***

З Миколою Ґулином я припадково познайомився в Мюнхені підчас одної моєї поїздки до Австрії. Ми подружили й втримуємо листовний зв'язок.

КОМЕНТАР ГЕНЕРАЛА К. МОРОЗОВА ПРО ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Юрій Шевчук провів розмову з кол. міністром оборони України Костянтином Морозовим, з якої передруковуємо частину з часопису „Свобода".

Розширення зони порозуміння і зближення інтересів в Европі сприяє здійсненню українських плянів зміцнювати власну безпеку і незалежність. Покращення американсько-російських стосунків посилює потребу в стабільній Україні.

Українсько-російська військова співпраця, яка помітно пожвавилася останнім часом. на думку К. Морозова, загалом відповідає сучасним засадам добросусідських взаємин. Міністерства оборони обох країн підтримують між собою постійні контакти. Спільно використовуються деякі навчальні центри колишнього СССР, які сьогодні належать або Росії, або Україні. Водночас нерозв'язаними лишаються такі принципові питання, як базування Чорноморської фльоти Росії на території України, юридична підпорядкованість багатьох військових частин і територій, на яких вони розташовані, адміністрації Чорноморської фльоти Російської Федерації. Це питання, на думку К. Морозова, має постійно ставитися на порядок денний, а перебування російських військ на території України треба вважати явищем тимчасовим. Слід створювати політичні і дипломатичні умови для розв'язання цих протиріч.

Важливою також є проблема, пов'язана з тим, що в українських Збройних Силах більшість військової техніки, озброєнь, засобів управління, систем безпеки, зберігання зброї залишилася ще з совєтських часів. Виробники цих засобів і техніки в основному успадковані Російською Федерацією. Україна має поступово зменшувати свою залежність в цій галузі.

Чи не найпершим завданням військового будівництва сьогодні генерал Морозов вважає докорінну реформу у Збройних Силах. Це питання слід розглядати в економічній площині, адже військова реформа–це надзвичайно коштовний процес. Щоб зменшити чисельність Збройних Сил, необхідно вирішити багато соціяльних

проблем. Перехід на нову організаційну і штатну структуру, систему дислькування, застосування нових принципів і плянів розгортання Збройних Сил,–все це потребує великих грошей. Сьогодні Збройні Сили фінансуються на недостатньому рівні.

Жодного року, починаючи з 1991-го, на фінансування армії, за оцінками Костянтина Морозова, не надавалося навіть близької до необхідної суми грошей. У 1992-93 роках вона фінансувалася на 30 відсотків від мінімально необхідного рівня. Часом ця цифра була ще нижчою. В таких умовах не може йтися про реформи. Збільшення військового бюджету є гострою необхідністю. Якщо цієї проблеми не буде вирішено найближчим часом, то процес занепаду Збройних Сил, застерігає К. Морозов, може стати незворотним.

Серед позитивних аспектів розвитку Збройних Сил України К. Морозов назвав активну співпрацю України з НАТО, зокрема у вишколі військових кадрів. Чисельні програми цього типу передбачають стажування, тренування, спільні навчання представників українських Збройних Сил у підрозділах, штабах інших державчленів НАТО. Тут США надають українським Збройним Силам велику допомогу: українські офіцери навчаються на території військових частин США та Европи. Сполучені Штати сприяють проведенню таких спільних навчань на двосторонній основі між Україною та іншими державами. Багато військо-навчальних заходів проведено разом із Збройними Силами Великої Британії. До цих програм залучені майже всі країни-члени НАТО. Існують також спільні програми із Збройними Силами нових членів НАТО–Польщі, Угорщини, Чехії–особливо у питаннях військової реформи як умови членства у НАТО, а також у межах програми „Партнерство заради миру". Йде обмін досвідом у створенні військових підрозділів для спільних миротворчих операцій, здійснюються програми взаємосумісности військової техніки, озброєнь, систем управління та підготування персоналу. За десять років у таких програмах взяла участь велика кількість українських офіцерів. Це говорить про бажання багатьох країн надавати допомогу Україні, й про готовність самої України користатися досвідом інших у проведенні військових реформ на зразок західних.

Особливе місце у розмові було відведено українській мові у Збройних Силах. К. Морозов, якому свого часу довелося самому вивчати українську мову, і який сьогодні, слід визнати, чудово володіє нею, висловив свою позицію однозначно–у політичному пляні остаточне впровадження української мови в Збройних Силах, випрацювання термінології та використання її як елементу патріо-

тичного виховання є вкрай необхідними. Команду „До бою за батьківщину!" солдат має отримувати, а офіцер давати державною мовою.

На погляд К. Морозова, сьогодні не існує жодних проблем щодо можливостей оволодіння військовою термінологією, вироблення відповідних документів, навчальної літератури, документації, плянів.

„При середньому бажанні будь-хто в українських Збройних Силах міг би оволодіти відповідним рівнем української мови,– сказав К. Морозов.–Ще в 1991-92 рр. багато офіцерів за дуже короткий час вийшли на рівень, який викликав просто повагу до цих людей. У них не існувало проблем через відсутність технічних термінів. Питання термінології було вирішено і повністю забезпечено можливість оволодіння українською мовою ще у 1993 році фахівцями-українознавцями, істориками, літераторами, лінґвістами, які були знайомі в загальному пляні із функціями Збройних Сил".

Сьогодні, на його думку, не мають таких сфер діяльности Збройні Сили чи таких завдань, які потребували б використання виключно російської мови.

Стоїть також проблема про психологічне наставлення особового складу Збройних Сил до прийняття української мови. У реальному житті багато рішень щодо мови лишаються нереалізованими, багато офіцерів у штабах розмовляють виняткова російською, багато документів й далі розробляються російською. Потрапивши до війська, новобранець із україномовної родини виявляється змушеним користуватися російською мовою. Він говорить з акцентом, стає об'єктом насміхання, ба навіть знущання, він намагається виправити себе, тренується, намагається говорити правильною російською мовою і, повернувшись додому, часто говорить вже тільки російською. Таке становище є поширеним по всій Україні, навіть у її західніх областях.

Ця ситуація, на думку Морозова, не пояснюється якоюсь змовою чи організованою протидією українізації. Це просто послаблення, мовляв, хай воно саме собою йде,–мені буде простіше, будуть менше критикувати й контролювати. Крім усього, особливий приклад подають і цивільні установи–і в уряді, і в Верховній Раді, і в адміністрації Президента персонал використовує переважно російську мову. Це, природно, відбивається на інших, в тім числі і військових інституціях.

ДОПОВІДІ НА ВІЙСЬКОВІ ТЕМИ В МЮНХЕНІ

В рамках „Українського тижня" в Мюнхені, Штарнберґу і Місбаху, що відбувся в Мюнхені, у п'ятницю, 9 листопада 2001 р. в парохіяльній залі при Шенштрассе були дві доповіді на військові теми. Перша–про історію українського Чорноморського війська, яку виголосив голова Спілки офіцерів України, народний депутат України, перший командувач Військовими морськими силами України, віце-адмірал Борис Кожин. Доповідач звернув увагу на „Загрозу національним інтересам України в контексті ратифікованих угод щодо Чорноморської фльоти, військову доктрину та розвиток ВМС України на сучасному етапі".

Друга доповідь на тему: „Історія українського війська від княжих дружинників аж до Української армії в нашій добі", виголосив історик, доцент Львівського Медичного інституту д-р Ігор Ходак. Доповідач дав проглядний нарис козацької доби, Визвольних змагань підчас першої світової війни: УСС, УГА, армії УНР та визвольної боротьби підчас другої світової війни: Карпатської Січі, Дружин ОУН, Української дивізії УНА і УПА.

Прелеґентів нагородила вдячна і задоволена публіка рясними оплесками. Після доповідей віце-адмірал Б. Кожин вручив грамоти і медалі чотирьом учасникам визвольних змагань, а саме: Ярославі Філь, членкині ОУН і Українського Червоного Хреста УПА та громадсько-церковній діячці, відзначеній папською медалею „Про еклезія ет понтефіче". Наступну грамоту і медалю було вручено мґр. Василеві Зброжикові, членові УПА від 1942 р., секретареві Европейського Б-тва УПА ім. Ю. Переможця та члену Управи Світового Б-ва УПА; третю грамоту і медалю отримав Дмитро Більо, член „Карпатської Січі" у 1938 р., вояк Леґіону полк. Р. Сушка у 1939 р., згодом вояк 14-ої німецької армії ген. Ліста, а від 1943 р. воїн УПА, з якою рейдом у 1947 р. пробився до Баварії, четверту грамоту і медалю отримав вояк УД-УНА Василь Вацик, представник Б-тва Охорони воєнних могил „Броди-Лев" в Европі, довголітний церковно-громадський діяч в Новому Ульмі. Грамоти і медалі, видані Спілкою офіцерів України в Києві, передаються в головному учасникам визвольних змагань за посередництвом товариства „Україна" в Німеччині.

Завершенням цього гарного вечора був виступ тріо бандуристок „Червона Калина" зі Львова, які виконали милозвучну низку стрілецьких та народних пісень.

Б. Ш.

Ділимося сумною вісткою, що 8 квітня 2002 р. у Пармі біля Клівленду помер довголітній дописувач до нашого журналу **д-р Володимир Боднар**.

Висловлюємо глибоке співчуття його родині й побратимам.

Редакція

ХТО ВИГРАВ? ХТО ПРОГРАВ?

Вибори депутатів–від найвищих до Верховної Ради, до найнижчих сільських рад–пройшли в Україні «благополучно». Правда, декого фізично побили в ході виборчої кампанії, а одному–заступникові голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації й кандидатові від Соціял-демократичної (об'єднаної) партії в Надвірнянській виборчій окрузі Миколі Шкріблякові о 10-ій годині ввечорі 29 березня прошили спину кулями, коли він піднімався до свого помешкання між першим і другим поверхами. Прокуратура уже вранці проголосила, що це «політичне вбивство». Так скоро?.. Не зловивши вбивці? І якої «політики»?

У цій окрузі переконливо виграв вибори діючий депутат Роман Зварич з бльоку «Наша Україна» В. Ющенка. Р. Зварич, відомий сумівський і студентський діяч, кол. особистий секретар Я. Стецька, американський українець, котрий прийняв громадянство України. Однак Центральна виборча комісія уневажнила вибори у цій окрузі, бо з деяких бюлетенів не було виключено знятих кандидатів (в тому й вбитого М. Шкрібляка). Усе укладено, як за кіносценарієм. Щоб не допустити Зварича до ВР? Однак це «політичне рішення» ЦВК Верховний суд анулював. Таких «уневажнень» було чотири–всі від бльоку В. Ющенка.

В цілому оцінка виборів була ніби позитивна, як засвідчила Міжнародна комісія спостерігачів. Таких було 944 з 49 держав, найбільше з Росії–203, з США–157 з Польщі–86. До «неґативів» слід зачислити т. зв. "dirty tricks" під час кампанії, поширення неправдивих інформацій, головно проти Юлії Тимошенко, клонування прізвищ лідерів бльоків (двох Чорноволів, двох Морозів) і т. і. Американці подали свої зауваження, що уряд України не забезпечив рівних умов для всіх політичних партій, згідно з законодавством, незаконно втручався у виборчий процес, опозиційні кандидати не мали рівного доступу до радіо та телебачення. (Див. теж Звіт Тимчасової слідчої комісії ВР, ст. 32).

Що більше, Росія втручалася в український виборчий процес «безпрецендентно і безпардонно», як пише російська «Новая газета», з метою закріпити при владі Президента Кучму, що не скривав Президент Росії Владімір Путін. Росіяни дають собі на це право, мовляв: «ми два рідні брати одної матері–Київської Руси». Правда, група американських конґресменів теж звернулася до Л. Кучми, щоб він забезпечив вільні й демократичні вибори. Їм Президент різко відповів. Навіть Молдова підтримувала «загальнослов'янську» плятформу комуністів–там же президент комуніст. Віктор Ющенко заявив, що на цих виборах використовувалася випробувана метода «батька Сталіна»: не важливо, як голосують, а важливо, як рахують голоси.

Вибори пройшли змішаною системою: 225 депутатів обрано в одній загальнодержавній окрузі, за списками партій і бльоків, які отримали понад 4 відсотки голосів виборців; і 225 депутатів у мажоритарних багатомандатних округах, в яких обрано поодиноких кандидатів–того, хто отримав найбільше голосів. У цих округах партії і бльоки висували

своїх кандидатів, як також йшли т. зв. незалежні особи. У виборах взяло участь 33 партій та виборчих бльоків, які висунули понад 7 тисяч кандидатів. Ця система роздрібнює вислід, фаворизує самовисуванців і є на користь президента, який два чи три рази наложив вето на більш пропорційний виборчий закон, що був схвалений Верховною Радою.

Мандати у Верховній Раді (15 квітня):					
Бльок/партія	%	за списком	поодинокі	незалежні	разом
«За єдину Україну»	11,77	35	66	18	119
«Наша Україна»	23,57	70	42	1	113
Комуністична партія	19,99	59	7	-	66
Соціял- демократична партія (О)	6,27	19	5	3	27
Юлія Тимошенко	7,26	22	-	1	23
Соціялістична партія	6,87	20	3	-	23
Інші фракції багатомандатників:					
Демократична партія– Демократичний союз			4	1	5
«Єдність»			4		4
Неоприділені				70	70

У виборах проголосували 24 мільйони громадян, понад 65%, дещо менше, ніж у попередніх виборах. Найбільша участь виборців була у Хмельницькій області (84%), а найнижча–у Криму (57%) і в м. Києві (54%). У Києві, мабуть, до цього причинився виїзд мешканців у вихідні дні поза місто на оброблення своїх земельних ділянок, а вибори відбувалися у неділю. І київці знають свою владу з «першої руки». Зменшену участь теж треба приписати тому фактові, що поза кордонами України перебувають на заробітках мільйони громадян у віці 25-35 років.

Поглянувши на мапу України, то на першому місці щодо здобутого відсотка опинився бльок «Наша Україна»–суцільно від Сумів і Черкасів на захід до Львова й Ужгороду (14 областей); Соціялістична партія була на першому місці в Полтавській області, а у Донецькій–«За єдину Україну»; Комуністична партія–в решті України. На бльок «Наша Україна» виборці віддали найбільший відсоток голосів у Івано-Франківській обл. (76%) і Тернопільській (69%), а за Комуністчину партію у Луганській обл. (40%), Запорізькій обл. (33%) та у Криму (34%). Порівняно з попередніми виборами, Комуністична партія втратила 5 відсотків голосів, головно «природнім зменшенням» свого електорату, до якого належать ветерани війни, пенсіонери й старі віком «покривджені» партократи. У Донецькій області на «перемогу» «ЗаєдУ» витрачено величезні кошти реґіональних бюджетів та «Індустріяльний союз Донбаса», а найпотужніша фінансово-економічна структура донецького реґіону, претендет на перше місце у великому приватному бізнесі України, щедро фінансував виборчу пропаґанду. Вислід виборів прокоментував редактор «Мосту» Ігор Гулик так: «Україна ледь на чверть „наша", але вже не комуністична».

Варто навести з «Нашого слова» (Варшава) спостереження Мирослава Левицького з Києва:

«Новий політико-моральний клімат в Україні та навколо неї, надія покращати рівень матеріяльного добробуту були причиною, що люди прийшли на вибори. Правда, була ще й третя складова... У західній і частково центральній частині люди йшли на вибори, щоб зупинити загрозливу тенденцію спихання українців на рідній землі до ролі національної меншини. Мешканці південно-східних реґіонів йшли на дільниці, щоб зупинити процес українізації, що так активно роздмухували не лише комуністи, але й Медведчук з командою та такі фіґури, як віце-прем'єр з гуманітарних питань Володимир Семиноженко». І далі: «Ще однією несподіванкою виборів є факт, що попри надзвичайно потужні інформаційні та організаційні ресурси, останнє місце на виборах посіла т. зв. соціял-демократія Медведчука-Суркіса-Кравчука. Це позитивний знак, що суспільство не таке вже безграмотне і вміє відрізнити правду від фальші і дикого популізму. А головне це знак, що суспільство втомилося від цинізму, який особливо останнім часом лився на його голову з підконтрольних вищезгаданій групі засобів масової інформації. Факт, що сусупільство усе важче ввести в оману диким популізмом, який межує з вульгарністю, підтверджується і тим, що Наталія Вітренко опинилася поза стінами парляменту».

Деякі закордонні політики твердять, що вибори доказали ще один раз двоподіл України на східну й західну. Ющенко й Кучма протилежної думки. Перший заявив, що він не дозволить на будь-який поділ, а другий трердить, що Україна проіснувала 10 років як суцільна держава й вислід останніх виборів це підтвердив.

Склад Верховної Ради радикально не змінився, бо із 399 народних депутатів, які знову балотувалися, 185 здобуло мандати: 112 із 221 у багатомандатній загальнодержавній окрузі та 73 із 178 одномандатників. Пересічний вік депутатів дещо «старіший» від попереднього, в минулому парляменті віком понад 50 років було 28%, а в новому–46. І пенсіонерів двічі більше–аж 4 (було два).

Вибори коментували інтернаціональні медії–хто як. Загально вважають, що Леонід Кучма скріпив свої позиції. Вибори доказали, що велика більшість населення спрямовує свій погляд на Захід, навіть деякі російські політики кажуть, що Росії треба України як партнера до вступу у европейську спільноту?! Один польський політолог, чи не слушно, завважує, що в Україні твориться своєрідна демократія, відмінна від европейської, польської чи російської. Опіній стільки, скільки партій в Україні.

Українські коментатори й політологи згідні в тому, що ці вибори–це прелюдія до наступних президентських виборів у 2004 році. Президент Кучма буде старатися створии парляментську більшість двох третіх, щоб змінити Конституцію, яка дозволила б йому кандидувати втретє, хоч він заявляє, що не буде балотуватися ще раз. Теж справа його імпічменту з приводу «касетного скандалу» Мельниченка щодо загибелі Г. Ґонґадзе та нелеґальних фінансових трансакцій знову може виринути. Не вірять, що йому вдасться створии таку більшість, хоч в його руках і ковбаса і батіг, щоб приманути чи «підігнати» депутатів, головно незалежних, яких називають «самовисуванцями». (Чи не було б краще називати їх «самоінтересниками», яким в першу чергу залежить на депутатському імунітетові). В кожному разі прогнози не веселі, бо Президент створить собі таку більшість, яку буде контролювати, за основу беручи бльок «За єдину Україну» («заєдистів»), який перетвориться у «партію влади». Цей бльок отримав тільки не цілих 12% голосів, а буде вирішувати усі важливі державні справи. На думку Ющенка, у цих виборах програла демократія.

Як буде працювати Верховна Рада?

Сподіваються, що краще, ніж попередні, хоч би тому, що першу скрипну не гратиме дисонансом Комуністична партія. Усе залежатиме від того, як бльоки й партії договоряться. П. Симоменко заявив, що його Комуністчина партія не піде з жодною іншою партією чи бльоком, самозрозуміло, з т. зв. ідеологічних мотивів, але у певних справах, наприклад, у поборюванні корупції, він буде голосувати навіть з Віктором Ющенком, чи Ющенко буде голосувати з ним,–поправив свою політичну логіку. Беручи до уваги досвід минулого й українську політичну атмосферу, мало хто вірить, що бльоки залишаться суцільними; вони до року розпадуться на поодинокі фракції.

Де місце реформатора Ющенка й бльоку «Наша Україна»? Наразі йому не прогнозують великого впливу на політику олігархів разом з Президентом, хоч його бльок отримав найбільше голосів.

Хто виграв, хто програв?

Програли ті, що не набрали 4% голосів і не ввійшли до ВР. Індивідуально виграв кожний депутат, бо матиме не малі депутатські привілеї та повний імунітет від відповідальности й покарання, навіть за свої незаконні дії. І не виграла жодна партія, бо не здобув більшости виборців. Це все відноситься до політичних бльоків і провідників.

«Саме суспільство зацікавлене у зовсім іншому: щоб політики, незалежно від партійности та владних амбіцій, врешті згадали про тих, хто їм надав можливість укотре дорватись до державних важелів, і принаймні не перешкоджали простому люду у важкій боротьбі за виживання. А тому пересічному українцеві на загал байдуже, за якими механізмами функціонуватиме Верховна Рада, головне–аби вона бодай щось робила, а не провела найближчі два з половиною роки [до президентських виборів] у безконечних боях за портфелі, крісла, рейтінґи та можливості використати бюджетні кошти й адміністративні ресурси на майбутніх виборах»,–робить висновки Юрій Никорак у «Щоденному віснику».

За матеріялами ЗМІ підготував Роман КОЛІСНИК

ІЗ ЗВІТУ ТИМЧАСОВОЇ СЛІДЧОЇ КОМІСІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ РЕАЛІЗІЦІЇ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Тимчасова слідча комісія константує, що вибори «проходили з порушенням абсолютної більшости принципів, а саме законности й заборони незаконного втручання будь-кого у виборчий процес»...

Комісія вказує на те, що списки виборців «фактично уточнювалися постійно, в тому числі й у день голосування, у багатьох округах до них входили так звані ,,мертві душі''». Остання інформація ЦВК «істотно відрізняється від попередньої розрахованої, на підставі якої виготовлялися виборчі бюлетені, при чому різниця становить приблизно 2,5 млн. громадян».

Серед інших порушень–це непропорційне представництво суб'єктів виборчого процесу при формуванні керівництва окружних комітетів; «подвійні стандарти» підходу до процесу перевірки документів для реєстрації кандидатів; використання Державної податкової адміністрації «для зняття кандидатів», що призводило до «необґрунтованих рішень» ЦВК і окружних комітетів (ОК).

«Найганебнішим» у виборчій кампанії було «використання владою державних і комунальних засобів масової інформації для фактичної фальсифікації свідомости наших громадян».

ЗМІ «в інформаційних випусках новин фактично агітували за чи проти певних кандидатів, партій (бльоків), оцінювали їхні передвиборчі програми чи віддавали їм перевагу в різних формах».

«ЦВК свідомо усунулася від контролі і реагування на порушення Національним телеканалом й іншими державними й комунальними ЗМІ норм виборчого законодавства».

ЦВК й ОК «здебільшого не реагували на численні факти підкупу виборців».

«Комісія відзначає, що парляментські вибори 2002 року не можна назвати відкритими, прозорими, чесними і демократичними. Використання владою незаконних, недемократичних механізмів дозволяє президентській вертикалі мати істотний вплив на Верховну Раду четвертого скликання».

У розпорядженні Комісії є численні факти, які підтверджують це, зазначається у звіті, який підписав її голова Олександер Єльяшкевич, передає «Інтерфакс-Україна».

ЛИСТ З УКРАЇНИ ПРО ВИБОРИ

Кореспондент між іншим пише: «...Кожному 13-літньому школяреві відомо, як пройшли кандидати «За єдину Україну» в парлямент. Це жах! І на дідька ці міжнародні спостерігачі! Все куплено, сфальсифіковано»...

Михайло ТАРАС
Україна

СПОГАДИ ПРО ОСТАННІЙ ВИШКІЛ ДЛЯ ПІДСТАРШИН У ЛЯВЕНБУРЗІ

Після вишколу в Нойгаммері 1-ша сотня 29-го полку була направлена у Словаччину в бої проти більшовицьких партизан. Ми прибули у містечко Раєць, звідки по гарячих слідах партизан, котрі залишали багато зброї, прийшли до села Фривальд і розмістились у сільській школі. Словаки ставились до нас з великою прихильністю. Ми могли порозумітись і пояснювали їм, за що ми боремось, адже були між ними й такі, що не знали, яку загрозу ніс з собою більшовизм. Боротьба проти партизан була нелегкою. Кожного дня ми мали вимарші в гори, ліси, де нерідко приходилось і заночовувати. Та з піснею на вустах ми пройшли по містах і селах Словаччини–завжди обабіч дороги стояли люди і вітали нас, а у вільний час запрощували у гостину. Це для нас було дуже приємно.

Після одного вимаршу в гори ми довго не могли знайти дороги назад. Раптом почули крики і ричання худоби. Під'їхали словаки, які везли дрова, і повіли нам, що попереду–Банська Бистриця і там вже „господарюють" партизани. Але в ту ж хвилину нас помітили і почали обстрілювати. Зав'язався бій і ми змушені були відступити.

У листопаді 1944-го мене післали на стійку охороняти полонених словаків, розміщених в манастирі міста Жиліни, де ними опікувалися сестри милосердя. Полоненим дозволялися зустрічі з рідними. Одного вечора, під час моєї стійки, до юнака-полоненого прийшла його наречена. Обійнявшись через браму, вони плакали і не помічали плину часу. Через відведені півгодини я попросив їх прощатися, але вони так вмовляли мене продовжити їм зустріч, що я погодився. Моє серце розривалося від того, що так руйнувались молоді долі. Коли юнак пішов, дівчина довго вмовляла мене дозволити йому втекти. Я сказав їй прийти на моє наступне чергування. Ніч приховала втечу юнака і на душі мені стало легко.

20 грудня 1944 року мене направили на підстаршинський вишкіл до міста Лявенбурґ (тепер Лаборк). Зима тоді була холодною. Нас розмістили в дерев'яних бараках, які погано опалювались, і вже наступного ранку почалися теоретичні та практичні заняття. Різдво ми зустрічали Святою Вечерею.

Вкінці лютого 1945 року ми отримали наказ: у повній бойовій готовності сідати в машини. Проїхавши кілометрів тридцять, ми почули гуркіт гармат і зрозуміли, що попереду фронт. Ми зайняли передову лінію і помало просувались вперед. На ранок наступного дня наказано було окопатись, що виявилось не так просто. Ґрунт був піщаний і швидко осувався, тому ми мусіли обкладати окопи сосновим гіллям. Крім того, велися постійні перестрілки з легкої зброї. Першого ж дня загинув побратим Лисенко. Він був другим стрільцем при кулеметі МҐ-42, до якого нас було призначено і походив зі східної України, а його батько, колишній офіцер петлюрівської армії, також служив у Дивізії.

Більше двох тижнів ми тримали лінію, та після натиску з повітря та наступу під обстрілом важкої артилерії були змушені відступити до містечка Темпельбурґ, де вели вуличні бої проти танків. Там ми понесли великі втрати і відступили за місто. Я втратив зв'язок зі своїми і опинився один серед військ вермахту. Згодом я зустрів шефа нашої школи, який сказав, що я єдиний з наших, кого він бачив після відступу. Проте, через два дні я з великою радістю зустрів Павла Липного з села Шиболин, Бережанського району, а згодом ще двох вояків родом з Бережан, чиїх прізвищ, на жаль, я не пам'ятаю. Один з них добре володів німецькою мовою і ми змогли дізнатись, що знаходимось в оточенні, а основні ворожі сили пішли на Берлін. Марними були спроби військ вермахту прорвати оточення, тому більшість здавалась в полон. Ми ж приєднались до тих, хто все-таки мали намір прорватись на захід. Серед них ми зустріли ще одного нашого побратима П'юрка. Так нас стало п'ятеро.

Молодий німецький офіцер, який добре знав територію, провадив всю групу, а це близько ста чоловік, в напрямку р. Одри. Йшли в нічний час, а на ранок розділялися, знаходили покинуті господарства, перебували там день, а над вечір сходились на призначене місце і продовжували йти. Так тривало три тижні, аж до кінця березня. Нас ставало все менше, по дорозі групи губилися. Аж одного дня над ранок, серед поля побачили господарство і розмістились в стодолі на сіні. Нас вже тоді було двадцятеро. Коли розвиднілось, зайшов до нас господар і став кричати: „Забирайтесь, як не заберетесь–замельдую в комендатуру!" Виходили по одному, серед поля побачили шопу, де зберігався сільськогосподарський інвентар. Перебіжками добралися туди і пересиділи там до вечора. На жаль, один наш побратим там загубився і не відомо, що з ним сталося. Та треба було йти далі. Вже наближались до Одри, коли, як звичайно, натрапили на господарство. Вже було тепло, ми позаби-

рались на сіно і позасипали міцним сном. Тільки П'юрко прокинувся і пішов в хату, щоб знайти їжу. Якраз в той час проїжджала машина з радянськими солдатами. Його помітили, почали стріляти, нас оточили, кричали: „Виході!" Ми були такі втомлені та сонні, що ледве могли повідкривати очі. Вивели нас на подвір'я, поставили в один ряд. Солдати доповіли офіцеру: „Товаріщ командір, в расход їх?" (Розстріляти). „Командір" з непомірно великими погонами відповів: „Заберьом с собой, пускай поработают."

Вони пригнали нас на залізничну станцію і закрили у вагон. Все, що привозили машинами, ми вантажили в вагони. Так працювали ми до половини квітня 45-го. Тоді проганяли через місто велику колону полонених і нас долучили до них. Йшли пару днів. Трималися далі один від одного, не розмовляли, щоб не видати себе. Так ми зустріли кінець війни.

В таборі почали формувати бриґади та робити перепис. Ми видавали себе за німців, але наш бриґадир доповів, що ми не німці. Нас часто допитували, а тоді перевели в інший барак, де були немічні, старі, поранені, поморожені. Кожен вечір їх групами кудись забирали. Одного дня в таку групу попали і ми. Нас вивели за ворота і погнали дорогою. Повз нас проїжджали машини з солдатами. Одна така машина зупинилась, з неї повиходили радянські солдати і накинулись на нас зі страшними лайками. В кого з нас були ще добрі чоботи, стягали їх До мене підійшов лейтенант і показав, щоб я знімав чоботи. Я ж відповів: „Як тобі треба–то собі зніми". Здивований, він розпитав мене, звідки я, чи я тут сам і чи знаю, шо нас ведуть на страту. Він виявився нашим земляком з Тлумача Івано-Франківської области. Тоді підійшов до конвоїра і довго з ним сперечався. Коли повернувся, забрав нас з собою на машину і передав у військову частину.

Знову почались допити, після чого нас відправили в табір у місті Штетін, де ми працювали разом з естонцями, лотишами, мадярами та німцями. У 1946 році полонених почали відправляти невеликими групами в Росію. Я попав в першу групу, що складалася з лотишів та естонців. Нас відправили кораблем в Ленінград. Два тижні нас допитували прикордонники на Василівському острові, а тоді направили в табір для військовополонених в місто Череповець Вологодської области. Після звільнення я повернувся на Україну, де мене ще довго переслідували.

„ДЕ ТИ БРОДИШ МОЯ ДОЛЕ"

Продовження з ч. 5-6, 2000 р.

І. Мамчур, член ОУН, на пораду свого гімназійного вчителя, отримавши згоду від свого провідника, зголосився на вишкіл до дивізії „Галичина". Потрапивши до групи юнаків, пройшов вишкіл у м. Мальті в Австрії, звідси їх усіх відряджено до Дивізії в Нойгаммері.

Коли розбудили нас, ми зрозуміли, що знаходимося в іншому світі, в інших умовах життя. З нами в Дивізії ніхто не збирається жартувати, толерувати наші юнацькі вчинки. Тут тверда дисципліна. Ми в своїй юнацькій уніформі серед дивізійників почували себе незручно, надто відрізнялися, хоча уніформа була гарна. Після реєстрації та заповнення анкетних даних, отримали ми уніформу з символікою дивізії „Галичина". Одягнувши стрілецький мундир, ми немов переступили в інший світ, у котрому більше відповідальности й цілеспрямування. Ми були переповнені гордістю. Кожному з нас хотілося підібрати мундир якнайкращий, відповідно до своєї статури, і якщо не був до вподоби, то мінялися один з одним. Тим часом кожний день проходив військовий вишкіл (котрий нам знайомий був ще із табору в Мальті), вивчення ручної зброї, маширування дорогами Нойгаммеру, знайомство зі структурою дивізії. Нас попередили, щоб не пити непереваренoї води. Для цього є дешеве безалькогольне пиво, а на кухні–чорна кава. Одного дня, перед заняттями, я все таки заспокоїв свою спрагу водою з-під крану. Не пройшло і двох годин, як підчас маршу я відчув гості болі в шлунку, а за ними і сильне розвільнення. Підстаршина відправив мене до лікаря. В цю ніч сон не брав, а наступного дня не в силі був іти на заняття. Хлопці, які проходили вишкіл в Нойгаммері, розказували, що в цих казармах, чи десь близько них, був великий табір радянських військовополонених, які тисячами вмирали, тіла котрих, розкладаючись, заражали воду.

У Словаччині

8 жовтня оголосили нам, що завтра усі „мальтійці" (а нас було більше як 200 стрільців) їдуть в Жиліну, до Словаччини. Настало пожвавлення, хтось встиг вже побрататися з земляком-дивізійником, і не може розстатися; хтось не встиг обміняти мундир, взуття.Вранці, після сніданку та отримання дорожнього пайка на два дні, ще один апель і, розділивши нас на чоти, маршем, з невеликим вантажем за плечима і особистою зброєю, з піснею на устах, помаршували ми в Заган, на найближчу станцію, на котрій на нас чекав поїзд. Нас „мальтійців" розбили на чоти умовно, щоби кожна чота зі своїм старшим стрільцем, як старшим вагона, займала окремий вагон і відповідала за дисципліну в цьому вагоні.

Закриті товарні вагони для перевезення людей на великі відстанні, обладнані були двоповерховими ліжками-нарами, залізною піччю посередині вагона, з однієї сторони ємкістю з водою, з іншої скринею з вугіллям та дровами. В вагоні ціла чота молоді, полинули стрілецькі пісні, жарти. Ми

знали, куди їдемо і тому так розкуто, свобідно почувалися. Наші шість вагонів приєднані були до ешелону з військовою технікою–автомобілі, тягачі, гармати, протилетунські скорострілі установлені на ляфетах з обслугою біля них, робили враження, що ми їдемо на фронт, тож зустрічні люди, які працювали на полях, із сумом проводжали нас поглядом.

Їхали ми на Відень (обминаючи Прагу), а далі через Братиславу в Жиліну, де находилося командування Дивізії. В Жиліні підчас розвантаження зустрів я свого товариша зі шкільної лавки в гімназії у Львові та спільного життя в бурсі на вулиці Бартосівної, Ярослава Ліщинського. Зраділи, обнялися, а спогадам не було кінця. Він був вояком першого призову в дивізію, пройшов вишкіл, отримав ступінь підстаршини і під Бродами пройшов вже перше фронтове загартування. Там же розпрощалися ми і більше в житті дороги наші не перехрещувались.

Розмістили нас, усю „мальтійську" школу, в касарнях, в окремому бльоці. Наступного дня відбулася перевірка наших даних і доповнення їх та розподіл нас по військових частинах та роду військ. Наша частина, (десь коло 80 стрільців) була виділена окремо і названа „Служба зв'язку" при артилерії. Почалися заняття: муштра, вивчення зброї, гостре стріляння. Присягу прийняли ми 13 листопада 1944 р. на площі муштри в касарнях, без святкувань, по-буденному.

Після присяги ми отримали більшу свободу, вже можна було вийти в місто, але обов'язково не менше як удвох. Перш як вийти в місто мусіли піддатися ретельному огляду підстаршини–чи мундир в порядку, чи на підошві черевиків є всі цвяхи. Цей звичай був добрий, бо, не дивлячись на воєнний час, дбали про авторитет Дивізії.

Жіліна–містечко невелике, кілька десятків тисяч населення. Забудоване одно-трьох поверховими будинками, гарно впорядковане. В місті, як також довкруги будинків, багато квітів, зелені. В той час карткової системи не було, тож гроші (7 крон), які ми отримували щодесять днів, використовували на добавку до харчування.

Бої в південно-східній частині Словаччини продовжувалися. Суцільного фронту не було, бо партизанські з'єднання постійно міґрували ярами, лісами, горами і знову поверталися, коли противник думав, що з ними покінчено. Для обмеження їхнього переміщення командування вирішило невеликими групами стрільців перекрити можливі переходи і для того використати ще свобідних „мальтійців". Вже 16 листопада 1944 р. нашу групу із 12 стрільців попередили про відхід в прифронтову полосу. Отримавши харчі, похідну кухню та необхідний комплект зброї і амуніції під командуванням старшини Кляйна, автом доставили нас в одне гірське село Кляштор. Село дуже подібне до наших гірських сіл. Назву Кляштор отримало з часу, коли в середньовіччі там находився манастир-кляштор. Гостроверхі хати, безсистемно побудовані при дорозі над річкою, з лавочками перед хатою із сонячної сторони. Населення Кляштору прийняло „гостей" без всякого ентузіязму, однак ми нікому не заважали, а розмістилися в одній стодолі. В селі об'явили, щоби в нічний час із 22 год. до 7 год. ранку не хо-

дити по селі. Вдень патрулювали ми по селі, а вночі сиділи в заставі, в місцях, в котрих найбільше правдоподібно очікувалася поява партизан. В перші два дні були сутички з групами партизан, але згодом припинили переходи, хоча час від часу, вночі обстілювали нашу засаду, але в бій не вступали. Після десятиденного пер ебування в Кляшторі 26 листопада 1944 р. повернулися на базу. На наступний день, долучившись до основної групи „служби зв'язку", продовжили навчання „азів" азбуки морзе та послуговування радіоапаратами.

За час перебування в Жіліні я встиг віднайти адресу свойого стрийка Мамчура Івана, котрого доля, після закінчення польсько-німецької війни, як полоненого, закинула в місто Ополе, де він працював на вагонноремонтному заводі і я очікував від нього листа, а його, як на зло, не було.

До Штеттіну

Не встигли ми поділитися про пережите в Кляшторі, як 29 листопада 1944 р. їдемо на артилерійський підстаршинський вишкіл в Штеттін. Їхали пасажирським поїздом на Остраву, Вроцлав і Берлін. У Вроцлаві, після прибуття поїзду на станцію, об'явили тривогу і ми розсіялися по парку, який примикав до станції, і прилягли під деревами. Більшовицькі літаки бомбили станцію. Кожна бомба, наближаючись до цілі з наростаючим свистом та шумом, здавалося, що летить на тебе, що зараз ти пошматованим підеш в небуття. Організованості німців можна було позаздрити, бо вже через пару годин, після відкликання тривоги, недалеко від станції подали поїзд, і ми продовжили поїздку до Берліна. А на станції у Вроцлаві повним ходом велися ремонтні та відновлювальні роботи.

Передмістя Берліну виглядало жалюгідно. Місто на десятки кілометрів оточене було городами, на котрих стояли тисячі фанерних будок (ми їх охрестили Шангаєм). Городи ці напевно допомагали берлінцям переносити тяжкість карточної системи. Накінець прибули ми в Берлін, на станцію, яка наполовину була зруйнована бомбардуванням, але функціонувала. Щоб їхати дальше на Штеттін, прийшлось добиратися на північний двірець, але, на нашу біду, найближча станція підземки була розгромлена і до наступної треба було пройти по місту кілька кварталів. Багатоповерхові будинки в цьому кварталі були в тріщинах або напівзруйновані, але вулиці були очищені від завалів. Підчас повітряних атак на дахах будинків постійно чергував хтось із мешканців цього будинку, щоб у випадку скидання фосфорних бомб, можна було повідомити аварійну команду, котра в цей час находилася в бомбосховищі і могла приступити гасити пожежу піском або, якщо то можливе, скинути ці „олівці" із будинку.

До північного вокзалу доїхали підземкою. На вокзалі було дуже багато людей, в переважній більшості військовики різного роду та ранґи. Десь опівночі пасажирським поїздом щасливо доїхали ми до Штеттіна, а дальше в касарні Ґросборн. На дзеркалі вод, які простягалися ген ген в далечінь аж до обрію Штеттінського заливу в морському порту, на рейді, ми побачили кораблі. Все це було для нас нове, все це я бачив вперше–і моряків бойових кораблів, і підводних човнів. В касарнях, крім нас, було

багато фронтовиків із різних військових формувань, вже з орденами та стрічками поранень. Школа не починалася, дні йшли, повітряні тривоги частішали, а ми нудьгували. одне. що робили, то розминали ноги, маршируючи по території касарень.

Знову до Словаччини

Через сім днів перебування в касарнях Ґросборн поступила команда тільки нашій частині дивізії „Галичина" пакувати своє добро і йти на залізничну станцію.Верталися ми також пасажирським поїздом, але іншим шляхом. Ми мали змогу побачити Познань, з його строгим архітетурним рисунком забудови міста. Вроцлав ми проїхали вночі, дальше Цешин і зупинка в Жіліні.

На нас не чекали, але й не розформували, а зберегли нас як окрему одиницю і в основному використовували як охорону важливих військових об'єктів, а також для патрулювання населених пунктів навколо Жіліни, таких як Діке поле, Рудіненко та інші. На патрулювання йшло 6 стрільців. облаштовувалися в одній із кімнат адміністративного бупинку села, або у школі і міняли тих, які вже добу патрулювали. Звичайно зміна патрулів проходила зранку, тож вертаючи в Жіліну, проходили біля костьолу і обов'язково заходили до нього, щоби помолитися. Відвідування костьолу та присутність на відправі дивувала словаків, бо німецькі стрільці не заходили до костьолу, поки один із них не дізнався, хто ми. Після того кожного дня старші люди чекали на нас і вітали при вході до церкви.

В місті Жіліна нерідко доводилося мені охороняти залізнодорожний міст над рікою Ваг. Одної ночі мене обстріляли. Я відповів тим же. і на звуки пострілів вибігли підмінні мені побратими, обшукали все довкілля, але не знайшли нікого. При охороні мосту можна було ходити. щоби погрітся, а ось при охороні об'єкту треба було стояти на одному місці. Вартовий одягав на плечі, поверх своєї шинелі–кожух, а на ноги–валянки. Було тепло, але небезпечно, щоби часом втомлений стрілець не заснув.

Недалеко мосту під'їжджало військове авто, із нього виходив мужчина і як морж занурювався в ополонці.

Дні проходили. Ми подружили зі словаками, спочатку з дівчатами, а через них і з хлопцями, відважніші з котрих намовляли нас дезертувати до словацьких партизанів. А треба відмітити, що до партизанської боротьби словаки не годилися. Вдень ніби „партизанили", крутилися недалеко свойого дому, а вночі спали в своїй хаті. Всю боротьбу в партизанських з'єднаннях виконували більшовицькі посланці.

Я діждався від стрийка листа, із котрого дізнався, що несолодко йому живеться. Я послав йому невеличку пачку з теплою білизною та солодощами. Більше ми не спілкувалися, бо втратили між собою зв'язок.

В Карпатах, зі словацької сторони, розмножилося багато звірини та птаства. В воєнний час полюванням ніхто не займався. Коли я був на чергуванні біля протилетунського скорострілу, в час коли моя частина проводила артилерійські навчання, на галявині, де чомусь не покосили конюшини, паслося до десяти зайців, великих, вгодованих. Зайці мене не боялися,

звиклися з триногою скорострілу і, пасучись, все ближче наближалися до мене. Я не витримав і чотирма пострілами із кріса забив чотирьох зайців. Старшина, який проводив заняття, посварив мене, але вертаючи із занять, ми несли свої „трофеї", а наступноого дня їли смачний обід із зайчатиною.

Наближався Новий рік, а за ним і Різдвяні свята, і якщо ми, українці, націлені були на святкування Різдва Христового, то німецькі старшини віддавали перевагу Новому року. Так ось, цей же старшина, який „сварив" мене за порушення військової дисципліни, організував полювання і в число групи, яка вирушила в ліс, залучив і мене. Вантажною машиною виїхали за місто на відстань коло 15 км і там розійшлися в розстрільну. Пройшовши кілька кілометрів вполювали п'ятьох зайців. У переддень Нового року обідали в ресторані вибрані, і ці, котрі брали участь в полюванні.

На час святкувань Нового року та Різдва, в Дивізію на гастролі завітав театр „Веселий Львів", який виступами підняв дух усього стрілецтва: давав концерти, розвеселяв словом, українською піснею. Їх вітали, аплодували, викликали на „біс". Ці дні були для нас справжнім святом.

В групі артистів театру виступала й товаришка із гімназійних часів Рома Прийма, але я навіть не підходив до неї, тим більше, що наші підстаршини і старшини були для гарних артисток постійними супутниками, кожний із них хотів „засвітитись". Для рядового стрільця місця не було.

До свят-вечері готувалися ретельно, адже нам треба було відтворити не тільки наші традиції на чужині, але також показати німецькому командуванню свою культуру. Влаштовували залю театру на вечерю, стіни обвішали зеленими гілками, прибрали ялинку, на сцені прикріпили веселі заклики та звертання, приготували страви. Ми отримали також так зв. „марк-тентенварен"–випивку, солодке, папіроси та інше. Священик-капелян поблагословив усіх присутніх, привітавши з Різдвом Христовим, посвятив свят-вечерю, змовили „Отче наш". Були колядки, жарти, веселилися до пізньої ночі.

У Нюрнберґу

Після Різдвяних свят усю „мальтійську" службу зв'язку перевели з Жіліни в Літевську Лучку, що біля Жіліни, примістили в школі. Занять вже жодних не було, а займалися охороною.

16 січня 1945 р. знову покликали нас в Жіліну. На цей раз післали нашу групу-„службу зв'язку" до Нюрнберґу. 17 січня 1945 р. вирушили пасажирським поїздом через Цешин, Вроцлав, а дальше на Дрезден, через десятки проміжних містечок і станцій, які стояли зруйнованими, але на диво функціонували. До Нюрнберґу доїхали ми аж 20 січня. Картина така: вагони перевернуті, рейки погнуті, на уцілілих опорах звисали обірвані електропроводи. На цих руїнах працювали люди, які вже одну колію відрихтували, по котрій ми заїхали на станцію.

Ідучи вільним кроком по тротуару, навкруги бачили зруйновані будинки, де-не-де конусні ями бомбових вибухів, на газонах валялись недопалені фосфорні бомби, пивниці закладені мішками з піском, всюди стрілки, які вказували, куди йти в бомбосховище, вулиці очищені від розвалин. Склад-

ність велика. Дивлячись на все і думаєш: як то може так справно ще діяти державна машина. Ми дійшли до казарм, що мали вигляд прямокутника. В цій школі проходили навчання від підстаршини до старшини. Ніч була тривожною, відбулося бомбардування промислової частини міста. Підчас тривоги, усі без винятку і без паніки, швиденько в повній бойовій готовності перейшли в підземну частину багатоповерхового спального корпусу, який був пристосований як бомбосховище. Вийти з нього дозволялося тільки після відкликання тривоги і теж організованим порядком. Вдень нам не дали байдикувати, а познайомили з славним „екзерцірпляцом". На цій площі проводили ми муштру так само, як і вищі офіцери, котрими командував такий же як наш підстаршина з фронтовими відзнаками у вигляді стрічок. Через два дні ми знову в дорозі, але тепер вже недалеко, на відстані коло 20 км від Нюрнбергу в місцевість Айнштадт. Це був новозбудований табір–великий дерев'яний барак з метелевими печами посередині бараку, двоповерхові дерев'яні ліжка-нари. На дворі, в куті прямокутника, була викопана яма і сяк-так огороджена від світу–лятрина. Біля бараку, при вході, на високому стовбі був повішений голосник, котрий інформував мешканців про „успіхи" на фронті. Табір розміщався в ліску і в ньому були вже раніше привезені фронтовики на відпочинок. Було холоднувато, але зате спокійно, жодних навчань не проводили, навіть ніхто не сповіщав про повітряні тривоги. В цьому районі знаходились табори англійських, американських, а також французьких військовополонених.

Полоненими піклувався Червоний Хрест. Туди, в ці табори, на роботу дуже радо ішли німецькі вояки, щоб також покористуватися „дарами" свого противника. Нам не подобалося таке життя, ми прагнули щоб нас звідси забрали і зверталися до наших старшин. 28 січня створили „форкоманду" із 16 стрільців і на чолі з підстаршиною відправили в Нюрнберґ, у ці ж казарми, в котрих вже були раніше, щоби підготувати місце основній групі, бо підчас бомбардування трохи були пошкоджені спальні корпуси. В цій групі був і я. І ось, 1 лютого 1945 р. приїздить основна група нашої школи. Ми очікували її в адміністративному корпусі (бо на вулиці було холодно). Коли в вестибюль увійшли наші побратими, я стояв біля дверей канцелярії. З канцелярії вийшов „шпіс", щоби прийняти прибулих, як в цей час, з іншої сторони коридору надійшов якийсь старшина, мабуть і його товариш, привітався з „шпісом" і запитав, куди той іде. Тут же поступила відповідь: „Бачиш, російські свині прибули, мушу їх прийняти". Почувши такі слова мене аж зморозило.

Тут була одна з найбільших шкіл, в котрій находилися прекрасно облаштовані кляси для вивчення радіосправи. Вчили завзято. Теоретичні заняття чергувалися з практичними то на майдані в касарнях, то підчас виїзду за місто на полігон, де проводили влучно стріляння. В вільний час ми мали змогу виходити до міста.

Бомбардування продовжувалися і майже кожної ночі мусіли втомлені одягатись та спішити в підвал. Ці тривоги були як ритуал. Було важко.

(Закінчення в наступному числі)

Гумор і сатира

Ро-Ко

МОДЕРНІ БОГАТИРІ-ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТИ УКРАЇНИ-НЕНЬКИ

Історію творять, змінюють і переробляють на свій лад герої чи, як тепер називають в Україні-неньці, богатирі–доблесні. Від найдавніших часів. І живуть в думах народу, даючи надхнення і охоту для майбутніх героїв. З ними знайомлять вже малих дітей у школі, описуючи подвиги грецького Геракля чи українського Кожем'яки. Вони здобули славу, між іншим, перемагаючи здоровезних, здавалося, непобідимих биків.

Модерні герої змагаються не так з звірячими опонентами, як з людськими. Америкські герої стараються воювати не силою, а технікою. Навіть супертехнікою. Виявилося, однак, що справжнього героя не заступить наймодерніша техніка. А ще як він–обмотаний ґранатами–готовий віддати своє життя на арені слави.

Українці, як звичайно, випереджують усіх і в цій славій ділянці історії–не тільки своєї, а й інтернаціональної. Наприклад, Роксоляна з Рогатина обмотувала довкола свого мізинця султана найбільшої на світі імперії Сулеймана. Аж з'явився на інтернаціональному небосхилі козак Франц Кульчицький, який під Віднем урятував Европу від загибелі перед турками. Він по-геройському пройшов крізь турецькі лінії облоги й довідався про все, що треба було знати оборонцям. До того ще й приніс від турків найпопулярніший до сьогодні інтернаціональний напій–каву. Бо що модерна людина–а ще богатир–робила б без чашки кави вранці?

А там, на півночі, улюбленцем цариці Єлисавети став Кирило Розумовський і тим самим козацьким богатирем-гетьманом. Хоч останнім, але гетьманом. Козаки були справжні інтернаціоналісти-ідеалісти: до свого славного товариства приймали кожного–хто прибував на Січ без жінки й був православний.

До унікальних інтернаціоналістів-героїв слід зачислити усусусів. Не тільки сотника Цяпку, але й Василя Вишиваного, австрійського принца, котрий був командиром Леґіону УСС й не встидався одягати вишивку чи писати поезії українською мовою, або, сказавши сьогодні по-інтернаціональному: «державною». Це було ще в 1-ій світовій війні.

А що сказати про леґендарних дивізійників з 2-ої світової війни? Згадати б бодай одного інтернаціоналіста–Григорія Федоровича

Геврика з Дрогобича. Як воїн Української дивізії, прорвався через совєтський пекельний вогонь у боях під Бродами, і став героєм Радянського Союзу. Єдиний з Галичини. Правда, уже по своїй смерті. Як? Вступив до Червоної армії, бився завзято проти німців і згинув на польській території. Справжній інтернаціоналіст! Усім іншим дивізійникам уже 60 років відступають промінентне місце інтернаціональні медії. «Слава не поляже!»

Українські інтернаціональні воїни билися в чехо-словацькому корпусі ген. Свободи, в польській армії народовій та в корпусі ген. Андерса, у французькому чужоземному легіоні...Традицію продовжують «модерні козаки»–афганські воїни-інтернаціоналісти, як їх офіційно з гордістю називають владні кола в нашій Вітчизні. Пам'ятають про них, будують їм пам'ятники, дають пільги. Є за що! 3288 повернулося з афганської війни в цинкових трунах, понад 8000 були поранені, а з них 4687 пришкандибало до рідних домівок інвалідами, 72-ох доля не відома.

Сьогодні понад три тисячі воїнів-інтернаціоналістів служить в Збройних Силах України генералами, офіцерами, прапорщиками. Вони здобули цінний бойовий досвід, як твердять вітчизняні військові командувачі, і цей досвід застосовують при вишколі українського війська. Тому не дивно, що Збройні Сили України не мають жодної проблеми з інтернаціоналізмом, внутрі й назовні. Хоч трохи дивно: що з таким цінним досвідом робити? Де й як його застосовувати, як Україна офіційно не має жодного ворога–так твердить військова доктрина України. Бо хто добровільно й відкрито оголосить себе ворогом свого ворога у сьогоднішньому миролюбному світі?

Очевидно, найбільший досвід здобули ті, що загинули на полі «інтернаціональної слави». На жаль, вони не можуть з ніким поділитися своїм досвідом. Американці, які пішли слідом наших воїнів-інтернаціоналістів до Афганістану, якось не користають з цього досвіду богатирів-інтернаціоналістів України. А може не хочуть з ними ділитися, бо треба б знову йти до Афганістану здобувати новий досвід...

З нагоди річниці «виводу» інтернаціоналістів (15 лютого 1989)– не поразки і відступу–в Миколаєві, Луцьку, Володимир-Волинському й інших містах військовослужбовці взяли участь у церемонії відкриття пам'яток воїнам-афганцям.

І залишається ще одне відкрите питання: чому цим воїнам-інтернаціоналістам не відкривають пам'яток «інтернаціонально»–в першу міру, резонно беручи, в Афгагістані?

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 22 січня до 17 квітня 2002 р. надійшли такі вплати на пресовий фонд журналу:

Замість квітів на свіжу могилу Славка Бучинського, друга від юних літ, дружби і хресного батька дочки Роксоляни, Оля і Любко Ванкевичі з родиною складають на журнал „Вісті комбатанта"	**100.00**
В пам'ять бл. п. побратима П. Кульчицького та бл. п. побратима М. Маркевича Станиця Чікаґо жертвує на „Вісті комбатанта"	**150.00**
В пам'ять бл. п. побратимів Н. Клима та К. Баліцького Станиця Монтреаль жертвує на „Вісті комбатанта"	**200.00**
Як нев'янучий вінок на пошану покійного брата бл. п. М. Піцюри складає на розбудову „Вістей комбатанта" сестра Евгенія Швець-Піцюра	**100.00**
Замість квітів на могилу бл. п. М. Барана жертвує на пресфонд М. Кралька	**25.00**
В пам'ять бл. п. побратима Володимира Шкільника, який помер в грудні 2001 р. в Англії, жертвує на пресфонд Шкільник І.	**50.00**
З нагоди свого 80-ліття жертвує на розбудову „Вістей комбатанта" Володимир Лех	**100.00**
пані Е. Коршак–Франція	**165.00**
Н. Чабалка	**65.00**
по дол. 50.00 зложили: І. Мірецький, Р. Явнюк, С. Дуч. Станиця Калґари, В. Мота, С. Ремеза **разом**	**300.00**
М. Ковалишин	**45.00**
С. Олійник	**40.00**
по дол. 35.00 зложили: І. Ратич, Я. Дудусь, В. Дубчак. **разом**	**105.00**
по дол. 30 .00 зложили: С. Сергійчук, В. Керелюк, Р. Гавриляк, д-р. М. Яримович, Р. Стахів, д-р. М. Дзюбановський, М. Бурда, Ольга Гаєцька, Т. Юрійчук, С. Моліцький. **разом**	**300.00**
по дол. 25.00 зложили: А. Немирівський, В. Кривуляк, О. Мурашка, Б. Артимишин, І. Богун, Ю. Гнатюк, д-р С. Ярмусь. Р. Гаврилів, Т. Качмарчук, Я. Москва. **разом**	**250.00**
по дол. 20.00 зложили: С. Лос, В. Гаврилюк, М. Чіх, Б. Чамбул **разом**	**80.00**

по дол. 15.00 зложили: І. Мороз, В. Рекуляк, Н. Бурбела. Р. Городник, М. Височанський, М. Дутчак, А. Маслякевич, П. Кралька.

С. Теліщук, В. Левицький, В. Думенко, Р. Хоміцький, Д. Казанівський, В. Михаськів, П. Мандик, М. Білик, П. Слободяк, І. Шарко, О. Світлик, Ф. Копистянський, В. Сорочак, М. Кулинич, І. Савка, Г. Савка, А. Савка, В. Мащак, Б. Кульчицький, Г. Ткачук, І. Ференцевич, М. Ковальчик, М. Паньків, М. Швед, Іванка Скарупа, Е. Остапюк, І. Фіголь **разом 525.00**

по дол. 5.00 зложили: П. Новосад, Л. Роклицький, Ф. Цимбалюк, Е. Юськевич, Г. Ткачишин, Т. Бурдик, А. Кобала **разом 35.00**

Висловлюємо наше глибоке співчуття родинам, приятелям та знайомим світлої пам'яти Славка Бучинського, П. Кульчицького, М. Маркевича, Н. Клима, Н. Баліцького, М. Міцюри, М. Барана та В. Шкільника.

Бажаємо Володимирові Лехові у 80-річчя його народження всього найкращого.

Шановні жертводавці на пресфонд!

Ми отримуємо запитання від деяких передплатників: чому при адресі є подана зміна дати при отриманні нової передплати, але нема у списку поданого датку на пресфонд?

Справа в тому, що весь матеріял, включно з списком жертводавців, треба доставити до друкарні один місяць перед появою журналу, а наліпки адрес друкується на комп'ютері два дні перед висилкою журналу і зміну можна зробити негайно при отриманні передплати.

Дякуємо всім читачам, котрі не забувають про піддержку нашого журналу.

Адміністратор журналу „ВК"

У пам'ять Мирослава Манорика

19 квітня 2002

До Крайової Управи Братства в Канаді

Шановний пане Бабій!

У пам'ять покійного мого вуйка Мирослава Манорика–бувшого дивізійника та брата моєї мами Софії Скоп із Каліфорнії–як і в минулому складаю Вам пожертву $1000 на продовження важливих проєктів Братства.

Зі щирим бажанням дальших успіхів Вам усім остаюся з глибокою пошаною,

Ваша Надя Скоп.

* * *

Щиро дякуємо!

Крайова Управа

ЩОБ БУЛИ ІДЕЙНО ЗАГАРТОВАНИМИ!

Рік за роком, в результаті наполегливої праці, музей 1-ої УД УНА у Львові став не менш відомим, ніж великі державні музеї міста, а з деякими з них, музей дивізійників і міг би позмагатися у кількості відвідувачів, а особливо молоді. Завдяки тісній співпраці старшини 1-ої УД УНА п. Василя Ґудзія та керівництва музею з одного боку і школярами, студентами та викладачами–з другого, у школах міста, коледжах та університетах двічі на рік проводяться науково-практичні конференції, які покликані донести до молодого покоління правду про нашу історію.

Такі конференції у школі ім. М. Шашкевича, ч. 34, що у Львові, стали традиційними і про них вже писав наш журнал.

Як відомо, при всесторонньому сприянні дивізійників із діяспори, при музеї зібрано численні книги, журнали, газети та інші друковані матеріяли і спогади.

Василь Ґудзій старанно підбирає матеріяли, комплектує їх відповідно до тем, дає постійні консультації студентам і школярам, замовляє в бібліотеках необхідні книги і матеріяли, допомагаючи молодим науковцям. Разом з автором цих рядків, п. Ґудзій організовує конференції, що мають великий навчально-виховний ефект, ідейно гартують підростаюче покоління.

23.02.2002 р., м. Львів вул. Чупринки 85, заля Франківського Р. В. Збори Львівської станиці ГБ кол. вояків 1-ої УД УНА. Учениці СШ №34–Марта Босаневич, Вікторія Істоміна–11 кл., Олена Дудич–10 кл.

Цього року над цікавими темами працювало 16 учнів старших кляс. У десятих клясах школи були прочитані самими учнями такі теми:„Причини занепаду Київської Русі" (Зоряна Барановська–10 кл.); „Християнство на Україні" (Софія Халявка–10 кл.); „Переяславська „рада" і її наслідки для України" (Юлія Утко–10 кл.); „Історія назви України і Росії" (Олена Дудич–10 кл.); „Боротьба Леніна проти Центральної Ради" (Люба Садова–10 кл.).

Аналогічні конференції пройшли і в 11-их клясах, де були присутні вчителі, викладачі, студенти історичного факультету ЛНУ ім. І. Франка. З темами доповідей виступили: Вікторія Істоміна „Початок ІІ світової війни"; Марта Босаневич „Українські збройні формування у ІІ світовій війні"; Галина Кузів „Боротьба Армії Крайової за Львів 22-27 липня 1944 р."; Неля Кубінська „Ялтинська конференція без мітів"; Наталія Янів „Операція „Вісла"; Назар Бочан „Експансія Росії на Кавказ. Поневолення Чечні".

Вперше в цьому році були залучені до наукової роботи і школярі інших старших кляс, зокрема, наукові реферати підготували і виступили: Ірина Звізло „Проголошення ЗУНР", Ірина Кірчак „Більшовицькі голодомори на Україні", Марта Косовська „Втрати України у XX ст.", Наталя Нагіна „Українська символіка та її історія", Христина Фірцова „Українці на Кубані, Зеленому Клині та в Юґославії".

По узгодженню з керівництвом Галицького Братства колишніх вояків-дивізійників і Львівською Станицею п. Василь Ґудзій підготував перші виступи старшоклясниць перед дивізійниками, що зібралися на свої збори в суботу 24 лютого ц. р. в залі Франківської районної ради м. Львова. Перед ветеранами виступила із доповіддю учениця 10-ої кляси Олена Дудич та учениця 11-ої кляси Вікторія Істоміна. Дивізійники щиро вітали дівчат за їх наполегливість, високу ерудицію при висвітленні своїх тем. Голова КУГБ Орест Зелінський від себе та від імені побратимів щиро подякував молодим дослідникам і

Голова КУГБ О. Зелінський вручає учениці СШ №34 Вікторії Істоміній книжку за змістовний реферат.

вручив їм на пам'ять про зустріч цікаві книги. Дівчата у свою чергу щиро подякували дивізійникам. На наступному засіданні з доповіддю „Українські військові формування у II світовій війні" виступила Марта Боганевич.

З ініціятиви Ореста Зелінського та Михайла Бендини серед школярів м. Львова буде організовано конкурс кращих наукових робіт з історії 1-ої УД УНА. Школярі школи ім. М. Шашкевича з ентузіязмом сприйняли це повідомлення і дали слово здобути призові місця на цьому конкурсі.

Автор цих рядків щиро дякує дорогому ветеранові-дивізійнику Василеві Ґудзієві, який ось уже 10 років невтомно працює з молоддю, виховуючи в них шану, повагу до 1-ої УД УНА, глибоку зацікавленість історією України, допомагає нам, професійним педагогам, виховувати справжніх патріотів, ідейно загартовану майбутню еліту України.

Ігор ФЕДИК
завідувач музею 1 УД УНА

40 РОКІВ У ВУЛИКУ ЗБЕРІГАЛА ФОТОГРАФІЇ ДРУЖИНА ПАТРІОТА

–Цей годинник–найновіший експонат нашого музею,–показав на стенд історик, заслужений учитель України, керівник музею Митрополита Андрея Шептицького при СШ №34 ім. Маркіяна Шашкевича у Львові Ігор Федик.–Це годинник дивізійника, який був смертельно поранений. Односельці таємно поховали його на полях Бродівського району Львівської області. І тепер, через стільки років, його брат приїхав з Америки, щоб дізнатися про місце поховання. Розпитували по селі, хто щось знає про цей випадок. Як з'ясувалося, одна дівчина, тепер вона старша пані, була присутня на похованнях, вона і показала те місце. Дивізійника перепоховали на сільське кладовище, поставили пам'ятник, а цей годинник гість з Америки, також колишній дивізійник, передав у наш музей. На той час такий годинник був дуже великою цінністю, але люди не взяли його, а поклали разом із власником у могилу.

А це–смертельні таблички: їх ще називають „жетонами смертників", які мав кожен вояк дивізії. Їх вішали на шию. Жетон мав число, являв собою дві з'єднані металеві частинки. Коли солдат гинув, жетон ламали, одну частину відправляли у штаб (до Берліна), а іншу залишали при покійнику для евентуальної ідентифікації.

Володимир МОТА

СПІВАЄ РІМІНСЬКИЙ АНСАМБЛЬ «БУРЛАКА»

Після успішного безплатного розповсюдження в Україні в 1999 році біля 2600 примірників книжки Ярослава Панькова *Рімінський ансамбль „Бурлака" в моїй пам'яті* по станицях Галицького Братства кол. вояків 1-ої УД „Галичина", по бібліотеках, університетах та школах, виринула думка знову переглянути грамофонні пластинки ансамблю, які були записані в Лондоні (Англія) ще в 1948 році. Вони були зроблені з матеріялу, який не видержав півстоліття, висох та потріскав. Також швидкість (78), що вже мало хто має відповідні грамофони, щоб їх грати. Вкінці, їх і тяжко знайти. А шкода!

В 1993 році, в 50-ту річницю сформування Дивізії, побратим Орест „Ґо-Ґо" Слупчинський з Нью-Йорку вклав багато праці, старавючися „вичистити" ті пластинки і йому вдалося осягнути поліпшення та видати певну кількість касет.

Сьогоднішні відповідні комп'ютерні музичні програми уможливлюють піднести це діло на ще вищий рівень. Автор цих рядків, колишній „бурлака", зібрав кілька комплектів оригінальних пластинок, в яких вдалося поміняти більше знищені фрагменти кращими, виелімінувати сильніші тріскоти, „відсвіжити" звук та зробити компактні диски (СД), як також і авдіокасети.

Ці **дев'ять пісень**-це одинокий запис, який конче треба зберегти для історії та розповсюдити там, де про цю сторінку життєвого шляху дивізійників мало або зовсім нічого не знають.

Рімінський Ансамбль „Бурлака" відіграв також важливу ролю в історії нашої Дивізії. За своє відносно коротке існування (1945-1949).Ансамбль, який складався з хору під диригентами Степаном Ґумініловичем, а опісля Євгеном Пасікою (Ярема Гордій), бандуристів Ярослава Бабуняка, танцюристів Ілярія Кушніренка та квартету пісень легкого жанру Степана Ґумініловича, дав успішно понад **200** концертів по Італії, Англії та Шотляндії, а репертуар самого хору складався з **130** творів. Також, члени рімінського „Бурлаки" започаткували в Манчестері, в Англії, в 1949 році, хор „Гомін", який зчасом здобув ім'я репрезентативного хору Союзу Українців у Великій Британії та яким до сьогодні успішно провадить колишній член Ансамблю заслужений диригент маестро Ярослав Бабуняк, а засновник рімінського „Бурлака" Степан Ґумінілович заснував в 1976 році Торонтонський хор „Бурлака", який також тішиться великою популярністю і заслуговує на велике признання.

Вищезгадана книжка Ярослава Панькова зробила дуже корисну роботу для нас, дивізійників, доказом чого є одержані численні подяки, коментарі від поважних осіб та наукових й культурних інституцій Батьківщини. Тому хочемо в подібний спосіб розповсюдити це звукове видання, в якім є також поміщені знімки, список членів та коротенька історія Ансамблю.

Хто бажає набути компактний диск чи авдіокасету (які видаються під патронатом Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Монтреаль, Канада), і тим самим допомогти, хоч частково покрити кошти розповсюдження в Україні, то прошу звертатися до:

Mr. W. Mota, 5770 Rue Maricourt, St. Leonard, Que., H1P 1L3 Canada

В Канаді ціна „CD" 12 канадських долярів, в інших країнах–12 американських долярів, а авдіокасети по 8 долярів. При замовленню прошу додати 5 долярів на пересилку. За окремі пожертви на фонд видання та на розповсюдження будемо вдячні. Запити чи коментарі просимо висилати на вищезгадану адресу.

Богдан ШАРКО

ЗЛОЧИНИ ВЕРМАХТУ

Нав'язуючи до аналітичної рецензії в 4-му ч. „Вістей" Р. Гавриляка на книжку Рудольфа Черніна „Кінець табу", варто звернути увагу на тематично зближену книжку-компіляцію документів і фотографій п. з. „Безуспішна наклепницька кампанія–виставка руїнницької війни, злочини вермахту 1941-1945", під редакцією Ролянда Болінґера, накладом Інституту Соціяльних Дослідів, видання 2001 р., 381 стор. великого формату.

В лютому 1997 р. була відкрита в Гамбурґу пересувна виставка під згаданою вгорі назвою. Її фундатором був мільйонер, фабрикант цигарок в Гамбурґу, Ян-Філіп Ремсма, якого батько коляборував з нацистами, а син належить до скрайньо лівих соціялістів. У 1996 р. його схопили бандити і після зложення 30 мільйонів марок викупу–звільнили, шефа бандитської шайки арештували у 1998 р. в Арґентині.

Спонсором виставки був Інститут Соціяльних Дослідів в Гамбурґу. Організатором і відповідальним за виставку був Ганнес Геер, активіст Німецького Студентського Соціялістичного Союзу від 1969 р., згодом член Німецької Комуністичної Партії (КПД), політичний авантюрник, покараний 7 разів за хуліґанство в рр. 1972-1975. Проти виставки, яка об'їхала всі більші міста Німеччини, демострували право зорієнтовані студентські організації під гаслом: „Мій батько не був воєнним злочинцем" і ветеранські об'єднання. У 1999 р. виставку припинено урядовим розпорядком через доказану велику кількість маніпульованих фальшивих знімок, які були зроблені німецькими вояками після втечі большевиків в тюрмах Борислава, Дрогобича, Львова, Золочева, Тернополя і на Волині, а помордованих представлено як жертви вермахту. До припинення виставки причинився дослідник-українець, Богдан Мусял, співробітник Німецького Історичного Інституту у Варшаві, автор праці „Німецька цивільна адміністрація і переслідування жидів в Ґенеральній Ґуберні", 435 стор., видана 1999 р. Мусял відважився перший–хоч польський громадянин–піддати під сумнів ідентичність багатьох фотографій (всіх понад 800). Відкриття цих фальшивок було напевно не до вподоби полякам, бо були й знімки, які показували екзекуції членів Армії Крайової–отже злочини окупанта, в які не вільно сумніватися.

Внизу поміщуємо інтерв'ю тижневика „Вельт ам Зонтаґ" (Світ у неділю) з Богданом Мусялом п. з. : „Польський історик Боґдан

Мусял уважає виставку про вермахт в сьогоднішній формі несерйозну", поміщене у книзі на стор. 124.

П.: Пане Мусял, Ви є науковцем в Німецькому Історичному Інституті у Варшаві і Ви є найгострішим критиком оспорюваної мандрівної виставки „Нищівна війна. Злочини німецького вермахту" Гамбурзького Інституту Соціяльних Дослідів. Як це сталося?

В.: Коли перед 2-ма роками я відвідав з групою докторантів виставку у Бремені з жахливими знімками розстрілів й інших звірств, деякі фотографії впали мені в око. Вони показували німецьких вояків над зложеними на землі трупами. Мені впали у вічі напухлі обличчя і члени тіла трупів, що викликало сумнів, чи не йдеться тут вже про ексгумованих трупів? Я подумав, чому тоді німецькі вояки мали б людей розстрілювати, закопувати, тоді знову ексгумувати? Це видалось мені неправдоподібним. З моїх студій я знав, що у перших тижнях війни німці часто казали ексгумувати жертви совєтського НКВД, і при тому знято багато фотографій, частково для пропаганди, також для приватних цілей. Я був впевнений, що ці фотографії є фальшиві.

П.: Як історик, Ви цю підозру прослідковували?

В.: Так! Вислід моїх трудних дослідів, частково на місцях жахливих злочинів, був нищівний! Хоч я провірив далеко не всі фотографії, то знайшов цілий ряд фальшивих фотографій. Жертви совєтів зроблено жертвами вермахту. Дев'ять з цих фальшивок я опублікував у квартальнику для сучасної історії.

П.: А чому не всі?

В.: Бо я мав призначених лиш 20 сторінок, а доказування є дуже скомпліковане. Я, однак, переконаний, що ці знайдені мною помилки є вершком ледяної гори.

П.: Чи Ви звернули увагу організаторам виставки на помилки?

В.: Так. Зразу кількакратно прямо, а також через моїх колеґ-істориків, які старалися бути посередниками. Відповідальний за вистаку Ганнес Геер заборонив судово розповсюджувати мої поправки. Рівночасно Гамбурзький Інститут Соціяльних Дослідів розгорнув проти мене кампанію, намагаючи представити мене як несерйозного науковця. На це я добився заборони п'ятнувати мене як несерйозного.

П.: Чим поясните Ви таку гостру проти Вас нагінку?

В.: Гамбурзький Інститут саме завдяки цій виставці став відомим–а тепер позитивна настанова до нього широкого суспільства внаслідок виставки впала–і тому саме, я думаю, що співробітники Інституту так заїло боряться за свій імедж.

П.: Чи висліди Ваших дослідів матимуть наслідки?

В.: Міцна сторінка цеї виставки полягала на слабості критиків. Я думаю, що виставка у цій формі не може вдержатися. Те, що організатори виставки, які подають себе за науковців, показали–має, на мою думку, дуже мало спільного з наукою. Якщо б я так працював, як організатори, я міг

би так само добре доказати, що вермахт не мав із злочинами нічого спільного–і я не потребував би маніпулювати джерелами, а просто–обминув би обтяжуючий матеріял.

П.: Чи виставка викликала на глядачів враження, що вермахт був злочинною організацією?

В.: Є відомо, що вермахт поповняв злочини. Є неможливим, щоб при участи мільйонів вояків і при умовах цієї війни не поповнювано жодних воєнних злочинів. Але є й безліч порядних вояків, ці проблеми треба диференціювати, загальникові, паушальні тези не мають значення.

П.: Рік тому Мартин Вальзер* перестерігав перед інструменталізацією голокосту. Чи організатори виставки інструменталізують злочини вермахту?

В.: Так, однозначно. Ця метода не є мені чужою. Подібно роблено виставки в комуністичній Польщі.

П.: Як Ви поясните, що широкі політичні кола в Німеччині так позитивно на виставку зареагували?

В.: Маю враження, що німці мають труднощі доторкатися певної дійсности. Панує атмосфера подражнення, яка вигідна для людей, як Ганнес Геер і Даніель Гольдгаґен.** Немає відважних, щоб їхні тези оцінити науковими критеріями. А хто так, як я, на беззастережну критику зважується, попадає у небезпеку бути п'ятнованим як ревізіоніст. З другого боку, великий відгомін на мою працю збуджує в мені надію, що вкінці пічнеться в Німеччині неупереджена, речева дискусія про цей період сучасної історії.

---

* Мартин Вальзер, німецький політик

** Даніель Ґольдгаґен, американець жидівського походження, автор голосної публікації: „Слухняні виконавці Гітлера", в якій доказував, що антисемітизм у німців є генетичний. Книжка вийшла 1996 р., 720 стор.

НАУКОВО-ТВОРЧЕ ТОВАРИСТВО ВАСИЛЯ БЕЗКОРОВАЙНОГО

Переглядаючи музичний архів мого покійного тестя, композитора Василя Безкоровайного, я знайшов ноти на пісню: „Під Бродами зацвіли маки" (чоловічий хор), музика С. Михайліва, а фортепіяновий супровід скомпанував Василь Безкоровайний.

Всю музичну спадщину (оригінали і копії) Василя Безкоровайного я вислав в Україну (Київ, Тернопіль, Львів і Сімферопіль), а в 120-річчя від дня народження композитора влаштував ювілейні концерти у Києві, Львові, Сімферополі, Тернополі, а минулого місяця в Ужгороді.

д-р Евген СТЕЦЬКІВ

27 листопада 2001.

Нині в світі налічується близько 70 мільйонів українців. Переважна частина їх живе в Україні, решта 30 мільйонів–у діяспорі. Укра-

їнська нація–одна з найдавніших серед слов'ян–зумовила дуже характерну для давніх етносів рису: сильний імунітет супроти асиміляції. Українців характеризує висока генетична, мовна, культурно-побутова і релігійна згуртованість. Вони дали країнам Заходу видатних співаків, музикантів, артистів, малярів, скульпторів і графіків.

Вагомим культурним надбанням є творчість Василя Безкоровайного (1880, м. Тернопіль–1966, м. Боффало, США)–українського композитора. У його творчому доробку понад 350 творів різних за жанрами: для фортепіяно–„Сонати", „Думка-d-mol", „Спомини з гір", „Любовна поема", „Коляди", для скрипки–дванадцять „Думок", „Українська рапсодія", „Ноктюрн", мішані хори–„На небі сонце гасне", „Країно див", „Народним лицарям", солоспіви–„Рожевий квіте", „І сад зацвів", „Чари ночі", „Мій Боже милий". Для оркестри написані „Думка-шумка", „Різдвяна увертюра" (виконана боффалійською симфонічною оркестрою), музика для „Наталки Полтавки", „Мини Мазайла", дитячої оперети „Червона Шапочка". Він також був дириґентом хорів, організатором і управителем Музичних Інститутів імені М. Лисенка в Тернополі і в Золочеві. Свою творчу працю продовжував і на еміґрації–спершу в Німеччині, потім у США.

Музика Василя Безкоровайного глибоко національна, бо увібрала в себе фольклорне багатство Галичини і Прикарпаття. Значна частина спадщини Василя Безкоровайного подарована на Батьківщину дочкою композитора Нілею Стецьків-Безкоровайною та зятем доктором медицини Євгеном Стецьковим, і зберігається, у друках і рукописах, у Львівській науковій бібліотеці ім. Василя Стефаника, в Музеї ім. Миколи Лисенка в Києві, краєзнавчому музеї м. Тернополя та науково-творчому товаристві Василя Безкоровайного у м. Сімферополі.

Мистецькі кола України відзначили 120-річчя від дня народження Василя Безкоровайного. За сприянням і спонсорською допомогою д-ра Євгена Стецькова, відбувся ряд концертів присвячених цій даті в різних реґіонах України–Києві (Будинок вчителя), Криму (м. Сімферопіль, українська гімназія), Тернопіль (обласна філармонія), Львів (церква святого Лазаря), Ужгород (музичне училище).

У пам'ять про композитора Василя Безкоровайного в Криму створено науково-творче товариство його імені. З ініціятиви товариства та Національної радіокомпанії України зроблено записи, які увійшли до „Золотого фонду" нашої культури. Це, насамперед, „Гуцульська думка та коломийка", „Українська думка №6", „Думка №5–соль-мінор", „Гуцульська думка та коломийки ля-мінор" у виконанні оркестри народних інструментів Національної радіокомпанії

(дириґенти–Святослав Литвиненко, Андрій Бобир).

Популяризацією вокальної спадщини займається солістка Кримської державної філармонії, лавреат премії Автономної Республіки Крим за програму „Перлини української музики"–Наталя Безкоровайна. Ця талановита співачка, в репертуарі якої є понад 400 творів, плідно співпрацює з симфонічною оркестрою Національної радіокомпанії України (керівник–заслужений діяч мистецтв України, лавреат національної премії ім. Т. Шевченка Володимир Сіренко), та оркестрою народних інструментів (художній керівник і головний дириґент–народний артист України, професор Святослав Литвиненко), записавши 26 різних за жанрами творів–арії з опер, українські народні пісні і романси, які увійшли до „Золотого фонду" Українського радіо. Серед них і сольоспіви Василя Безкоровайного „Засумуй трембіто" (слова Р. Купчинського), „Затремтіли струни", „Чари ночі", „Малесенька ластівка" (слова О. Олеся), „Де ж ти, листочку?" (слова Б. Лепкого), „І сад зацвів" (слова М. Філянського). Наталя Безкоровайна включає ці сольоспіви до своїх концертів, які проходять по Україні і за кордоном.

У 2001 р. в Києві відбувся XII міжнародний музичний фестиваль „Київ музик фест–2001", в якому брали участь відомі творчі колективи і виконавці з України та світу. Уперше після довгих років замовчення Наталя Безкоровайна виконала солоспіви композитора Василя Безкоровайного „Чари ночі", „Малесенька ластівка". Яскрава, глибоконаціональна музика, яка увібрала в себе людські почуття та переживання, схвилювала слухачів. Творчість композитора після довгого забуття повернулася в Україну і вивчається в музичних закладах, звучить по радіо. Готується до випуску компакт-диск (СД) з творами композитора, спонсор д-р Євген Стецьків.

Найважливіше завдання новоствореного науково-творчого товариства–привернути увагу шанувальників музики і пісні не тільки до музичної спадщини композитора Василя Безкоровайного в його ювілейний рік, а й до творчости інших українських композиторів та виконавців, адже їхній доробок–це культурна спадщина нашого народу, його духовне багатство.

Богдан БЕЗКОРОВАЙНИЙ

Голова науково-творчого товариства Василя Безкоровайного

P. S. Науково-творче товариство Василя Безкоровайного в Криму звертається до людей, яким не байдужа українська культура про допомогу.

Адреса товариства: Голова Богдан Безкоровайний
вул. Ніканорова 3, кв. 36, м. Сімферополь.
Крим 95050 Україна UKRAINE

НАРЕШТІ?...АЛЕ...

«Нарешті! Після тривалих зусиль нас, дивізійників, визнали у місті Івано-Франківську»–написав у листі до Головної Управи Братства Володимир Малкош, голова Івано-Франківської Станиці.

І відразу зчинився «політичний» галас, головно євреїв і росіян в Україні, а ще більше політиків у Росії, включно з міністерством закордонних справ, її дипломатичним представництвом у Києві. Навіть Державна Дума 22 березня звернула увагу на спроби «націоналістичних елементів... реабілітувати тих, хто стояв на стороні кривавого фашизму і хоче завдати удар по багатовіковій дружбі російського і українського народів». 27 березня у Києві з ініціятиви Антифашистського комітету України та Об'єднання Єврейської общини України та Всеукраїнського єврейського конґресу відбувся багатотисячний мітинґ під гаслами: «Україна без фашизму», «Ми пам'ятаємо Бабин Яр», «Президенте, зупини фашизм».

В інтеранціональних засобах масової інформації появилися згадки й статті про цю подію, в яких коментувалися, у загальному без пристастей, погляди двох сторін. Таким чином м. Івано-Франківськ вперше знайшлося на мапі світу.

Слід нагадати, що справжнє визнання ветеранами 2-ої світової війни отримали вояки військових з'єднань, котрі боролися проти більшовизму по боці німців, відбулося давно в усіх европейських державах, включно з балтицькими. Що більше, під час президентської виборчої кампанії в 1999 році, на мітинґу в Івано-Франківську, на запитання В. Малкоша: чи Л. Кучма готовий визнати на державному рівні дивізійників з наданням їм таких прав, як і ветеранам вітчизняної війни, Президент відповів, що він «за примирення таке, яке було колись в Еспанії після громадянської війни і надання однакових прав для ветеранів усіх армій, що брали участь у 2-ій світовій війні».

«Згідно з цим, ми написали Президентові листа після виборів,– пише В. Малкош,–щоб він здійснив свою обіцянку. Відповідь прийшла від голови Комітету в справах ветеранів війни при Кабінеті міністрів України п. Чорнописького (кол. генерала афганської війни): „Згідно закону Верховної Ради України з 1991 р. кол. вояки УПА, які воювали проти фашистської Німеччини і не вчинили злочинів проти людства, можуть бути порівняні до ветеранів Вел. Вітч. війни" і ні слова про ветеранів Дивізії.

«Тоді ми звернулися до Ів.-Фр. Обласної Ради, яка ще у 1996 р. на своїй сесії прийняла рішення визнати ветеранів ОУН-УПА

воюючою стороною з відповідними пільгами. Визнали тоді упівців також Львівська, Тернопільська, Волинська, Рівенська і Чернівецька області. Півтора року Обласна Рада відкладала це питання, хоч усе було готове до голосування. Нарешті голова Облради сказав нам, що „Київ не позволяє їм це зробити". Тоді ми написала в Міську Раду, бо, згідно з Конституцією України, навіть сільська Рада має право на своїй території приймати відповідне рішення, що може бути підтримане місцевим бюджетом. Міська Рада відкладала це питання більше ніж півроку. Згодом голова погодився поставити на сесії під голосування. ...Ми підготовили рішення, всі, кому потрібно, його підписали, копію роздано депутатам і через кілька тижнів поставлено його на сесії на голосування під пунктом „різне", який обговорювався на самому кінці сесії. Але один депутат передав цей проєкт рішення голові Русской общини Волкову і цей прийшов на сесію з магнітофоном і записав перебіг обговорення нашого питання і голосування. Це відбулося 7 березня після обідньої перерви (тоді міського голови не було і головував його заступник–секретар Павло Андрусяк). Голосували проти тільки два комуністи. Волков негайно повідомив Київ, можливо й Москву... і почалася буря.

«Міський голова перелякався і не підписав рішення–без цього підпису не можна ввести його в дію. Проти нього піднялося цькування з усіх сторін. (Він кандидував на голову і його підтримував Ющенко). Отже, пішла атака також проти Ющенка й усіх галичан.

«Ці події заставили багатьох керівних осіб в Україні виступати–Кінаха, Зленка, Ющенка: не можна відкинути це питання, бо це наша історія–це наша внутрішня справа, іншим державам нема чого вмішуватися»–описав цю подію у листі голова Станиці».

Прем'єр-міністер України Анатолій Кінах з цього приводу заявив, що «всі рішення повинні прийматися згідно з історичною справедливістю». А в його пресовому випуску подано, що «ці групи воювали за незалежність України».

«При цьому всі згадують також УПА, й можливо нарешті на найвищому рівні визнають УПА, а щодо нас маємо сумнів, бо ми були „союзниками німецьких фашистів". До мене звернулися кореспонденти різних телестудій, газет, навіть представниця „Франспрес", яка спеціяльно приїхала з Києва»,–закінчує свого наступного листа Володимир Малкош.

Спілка Офіцерів України об'явила пресовий випуск, який друкуємо, разом з рішенням Івано-Франківської міської Ради.

Головна Управа

РІШЕННЯ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(21 сесія)

Від 07. 03. 02 р.
Про статус Ветеранів 1-ої
Української Дивізії „Галичина"
Української Національної Армії

Керуючись п. 2 частини 2 ст. 52 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні" та згідно протоколу №10 від 29. 01. 2002 р. міської комісії для розгляду питань, пов'язаних із встановленням статусу ветерана ОУН-УПА, міська рада вирішила:

1. Визнати вояків 1-ої Української Дивізії „Галичина" Української Національної Армії (УД УНА) воюючою стороною у другій світовій війні, а її ветеранів–учасниками бойових дій УД УНА за волю і незалежність України на території м. Івано-Франківська.

2. Затвердити Положення про порядок встановлення статусу ветерана-учасника бойових дій УД УНА, надання пільг і видача посвідчень (додаток №1).

3. Затвердити склад міської комісії для розгляду питань, пов'язаних із встановленням статусу учасника бойових дій УД УНА (додаток №2).

4. Учасникам бойових дій УД УНА надати надбавку до пенсії (розрахунок №1) та пільги на зниження оплати житлової площі і комунальних послуг за користування природним газом та електроенергією (розрахунок №2) в межах норм передбачених чинним законодавством відповідно до ст. 12 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту".

5. Учасникам бойових дій УД УНА видавати посвідчення встановленого зразка. Порядок видачі посвідчень встановлений Положенням про порядок встановлення статусу ветерана-учасника бойових дій УД УНА, надання пільг і видача посвідчень.

6. Фінансування витрат, пов'язаних із введенням цього рішення здійснюється за рахунок коштів міського бюджету в порядку передбаченому ст. 12 Закону України „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту".

7. Контроль за виконанням рішення покласти на керуючого справами міськвиконкому, Василя Волощука.

Міський голова *Зіновій Шкутяк*

Заява Спілки офіцерів України

Напередодні виборів до Верховної Ради України та ряд інших рівнів розгортається боротьба за владу, а з тим й за майбутнє України. Нам, українським офіцерам, не байдуже, як складеться доля нашої Батьківщини, а тому вважаємо за потрібне висловити наше негативне ставлення до втручання Росії та її представників у внутрішні справи України. Заява МЗС Росії, посла Росії в Україні щодо прийняття рішення Івано-Франківською міською радою про визнання вояків ОУН-УПА, колишніх вояків 1-ої УД УНА учасниками бойових дій за незалежність України є неприхованим й брутальним втручанням сусідньої, недружньої нам держави у внутрішні справи України.

Ми, українські офіцери-патріоти, члени Спілки офіцерів України нагадуємо всім, хто намагається брудними методами вплинути на волю українського народу мати власну державу, власні закони, власних героїв й визначати подальшу долю нашої нації:

1. Україна є незалежною, суверенною державою, з котрою потрібно вести мову у відповідності з міжнародним правом.

2. Всі, хто захищав суверенітет України й незалежність її народу від будь-якого ворога чи окупанта, завжди будуть славитися у нас, в нашій незалежній державі як національні герої, а до цього числа належить в першу чергу ті, кого пост-окупаційна влада та шовіністичний непотріб намагалися знищити фізично або психологічно– вояки ОУН-УПА, колишні вояки 1-ої УД УНА, а також захисники України з під стягу Івана Мазепи, Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Романа Шухевича.

3. Злочинці, будь-якого національного походження, які спричинили українській нації фізичне та психологічне нищення, геноцид– є й завжди будуть у пам'яті нашого народу зрадниками, яничарами чи окупантами, що мусять отримати відповідне покарання.

4. Російський більшовизм, італійський фашизм, німецький націонал-шовінізм призвели до знищення багатьох мільйонів людей в усьому світі. Все те є чума 20-го століття. Згадайте спільний військовий парад у Брестській фортеці „визволителів"–військ СРСР та гітлерівської Німеччини у 1939 році, підготовку фахівців Ґестапо та Вермахту в НКВС та військових навчальних закладах СРСР у 30-х роках тощо.

5. Російський погляд і досі спрямований на Україну, як на власність, сателіта чи колонію. Бажання Росії мати в Україні підконтрольну Москві владу штовхають її на брутальні методи. Загрозу

російським інтересам шовіністи вбачають у виборчому блоці Віктора Ющенка, проти якого спрямована вся отрута антиукраїнських партій, організацій, державної машини Росії. Шкода, але нинішня влада в Україні вкотре доводить, що не спроможна згуртувати націю перед загрозою новітньої експансії та брутального втручання Росії у справи суверенної України.

Нахабні дії російської влади та їхньої п'ятої колони в Україні примушують українців до адекватних дій, а тому, пропонуємо:

•владі, що не спроможна захищати українські інтереси–негайно піти у відставку, звільнивши місце команді Віктора Ющенка, який довів власними діями спроможність до величних справ на користь української нації;

•українцям, що мають стати справжніми господарями на власній землі–підтримати виборчий блок Віктора Ющенка, підтримати нашу, українську церкву;

•Росії покаятися за злочини перед українським та іншими поневолюваними нею народами;

•російським шовіністам–залишити марні справи з поверненням України під протекторат Росії, бо недалеко той час, коли розвал імперії зла й безперервні війни за утримання поневолених Росією народів–об'єднають проти неї весь світ.

Слава Україні! Героям слава!

Заступник Голови Спілки офіцерів України
Капітан 1 рангу Євген Лупаков

Заява генерала Василя Петрова

На фоні цих подій пролунала телефонна заява, яку помічнику мера зробив двічі герой Рядянського Союзу генерал Василь Петров. Відповідно до поширеного тексту телефонограми він сказав таке:

Вважаю пропозицію, яку розглянула міська рада, справедливою. Від свого імені і від імені своїх підлеглих вітаю цих людей, які воювали в дивізії „Галичина". Чому я дзвоню? По-перше, мене як воїна не влаштовують шаблони КПРС про воюючі сторони. Визнаю право за воїнами „Галичини", як і за будь-якими іншими, відстоювати свої переконання. Міська рада зробить правильно, якщо ухвалить таке рішення.

Депутат Бойчук як документ, що дав змогу йому „на законних підставах" ініціювати питання про надання воякам дивізії „Галичина" статусу учасників воєнних дій, сприймає нещодавно випущений у світ і рекомендований Міністерством освіти і науки України „Довідник з історії України". Саме спираючись на це видання, робив доповідь депутат-есдек на сесії під час обговорення питання ..про дивізійників".

ЗВЕРНЕННЯ

До нашого членства і громади звернулася п. СЛІПА ОЛЬГА, дочка кол. лікаря УГА і Української дивізії УНА–Радіона Сліпого, брата Патріярха Йосифа. з проханням допомогти їй відкупити сімейний дім з метою створення музею, в якому буде приміщуватися також експозиція присвячена Дивізії „Галичина".

Чеки чи грошові перекази просимо виписувати на "Brotherhood of Veterans of 1st Div." і слати на адресу: Mr. K. Kohutiak,1508-45 Kingsbridge Garden Circle, Mississauga, ON, L5R 3K4, Canada

Експонати до музею слати на адресу: Сліпа Ольга,Спілка політв'язнів і репресованих, вул. Князя Василька 112, м. Теребовля, Тернопільська обл., 48100-Україна.

Головна Управа Братства кол. вояків І-ої УД УНА

***

Голові Головної Управи Братства кол. вояків І-ої УД УНА Андрієві Коморовському

Звертається до Вс бувший політв'язень більшовицьких таборів з проханням допомогти в організації музею в нашій сімейній садибі, яку незаконно приватизували 5 родин. Для того щоб вони звільнили будинок потрібно купити 3 квартири, таких коштів у мене немає, а держава не заінтересована. Для цього потрібно до 10 тис. долярів. З допомогою громадян-патріотів куплено 2 квартири і вже проведено ремонт. Я живу в старій глиняній квартирі і миші тереблять зібраний мною матеріял про історію визвольних змагань нашого району.

В музеї буде експозиція присв'ячена Дивізії „Галичина". Прошу Вас допомогти з експонатами. Вірю. що Ви не відмовите дочці учасника боїв під Бродами, відзначеного грамотою і відзнакою учаника боїв під Бродами. Він помер в Міттенвальді 1 червня 1948 р. і перехоронений разом із юними побратимами у 42-ох індивідуальних могилах на спільному майданчику.

Дуже прошу в ім'я воскресіння нашої національно-історичної пам'яті допомогти відновити справедливість.

З повагою, надією та вдячністю

Сліпа Ольга і односельці

Спілка політв'язнів і репресованих просить врахувати наше прохання допомогти п. Олі експонатами і по можливості у викупленні приміщення.

Голова Спілки політв'язнів і репресованих м. Теребовлі
Капуста М.

ВІДНОВЛЕНІ МОГИЛИ ГЕРОЯМ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ

На свято Покрови 14.10.2001 р. в місті Олесько відбулась незвичайна подія. Ми, члени Братства 1-ої УД УНА, в кількості 15 чоловік, прибули з Львова на 10-у годину, щоб взяти участь в освяченні новозбудованої каплиці, під якою захоронені останки дивізійників і вояків УПА. З них нам відомі прізвища дивізійників, а саме: Ярослав Токар, Тарас Коваль, Ярослав Сабат, Володимир Бигар. У 1993 р. вони були перепоховані.Тоді ми брали участь та поставили березові хрести. Та патріоти міста і громадськість, на чолі з головою „Просвіти" С. Пшанською, почали робити заходи та збір коштів, щоб впорядкувати куточок на цвинтарі, де поховані Січові Стрільці, вояки УГА, повстанці УПА та дивізійники. Виготовлено проєкт та кошторис та приступлено до збору коштів.Одним з перших відгукнулось Братство Охорони воєнних могил „Броди-Лев", що в ЗСА, та виділило на це 2000 ам. долярів, за які замовлено статую Матері Божої та заготовлено матеріяли на каплицю.

Каплиця.

Богослуження правились в грекокатолицькій церкві та православній автокефальній, на які з'їхалось багато віруючих обох конфесій, а також вояків УПА з Брідського і Бусь-кого районів, на чолі з районною адміністрацією. Після відправи в церкві многолюдна процесія пішла через місто на цвинтар і по дорозі до нас приєднались віруючі з православної церкви. Міліцією був припинений дорожній рух.

На цвинтарі були відправлені молебень і панахида та освячення каплиці. Чудовий хор „Просвіти" виконав ряд патріотичних пісень. Від імені Галицького Братства я подякував всім громадянам, котрі прибули з різних сіл і містечок, а також підприємцям за їхній вклад на ту добру справу.

Після закінчення освячення каплиці, ще довго громадяни не розходились, а старші згадували про бої, які в далекому 1944 році

Група дивізійників перед каплицею.

проходили на територіях прилеглих до Олеська. Пізно в 5-ій годині, після обіду організованого міською Радою, ми поверталися до Львова співаючи дивізійних пісень.

М. БЕНДИНА
Голова Львівської станиці
Галицького Б-ва I-ої УД УНА

З ОБІЖНИКА КРАЙОВОЇ УПРАВИ АВСТРАЛІЇ

Довідуємося, що XII з'їзд вирішив, на бажання членства, продовжувати видання нашого журналу „Вісті комбатанта", який виходитиме квартально. Сподіваємося, що наше членство дасть цьому найкращому комбатантському журналові всебічну підтримку, як: збільшення передплат та належні дотації на пресфонд журналу.

Зі звіту видно, яку колосальну роботу віддало Головне Управління для добра українського народу та Братства. Ми вдячні членам ГУ за їх віддану, безкоштовну працю і передаємо їм наші ґратуляції.

Степан Трушкевич — *Теодосій Андрушко*
Голова — *Секретар*

ВІДБУЛОСЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 50-РІЧЧЯ СТАНИЦІ ВЕТЕРАНІВ-ДИВІЗІЙНИКІВ У ВІННІПЕЗІ

„Присягаю Всемогучому Богові перед святою Євангелією та Животворящим Хрестом, не шкодуючи ні життя, ні здоров'я, скрізь і повсякчас під Українським Національним прапором боротися зі зброєю в руках за свій Нарід і свою Батьківщину–Україну.

Свідомий великої відповідальности присягаю як воїн Українського Національного Війська виконувати всі накази своїх начальників слухняно й беззастережно, а службові доручення тримати в таємниці. Так нехай мені в цьому допоможе Бог і Пречиста Мати, амінь".

Наведений текст–це військова присяга воїнів Першої дивізії Української Національної Армії, яка стала до боротьби виключно проти Червоної Армії–збройних сил світового марксизму/комунізму. Хто проходив всю динаміку здійснення цієї присяги–не забуде її духовної сили ніколи!

Наведену присягу приймали українські воїни: православні, греко-католики і протестанти; тоді всі були пройняті однією ідеєю, духом побратимства. А сама ця присяга–як у ній сказано–обов'язувала „скрізь і повсякчас".Тому не дивно, чому о. Іов Скакальський, військовий капелян для православних, пізніше архиепископ, обходячи окопи на совєтському фронті на Пасху 1945 року, причащав не тільки православних, але й греко-католиків. В обличчі смерті, в окопах,–це самозрозуміло,–навіть великодушна справа. Вона також не забувається ніколи, вона діяла й у випадку о. Іова Скакальського, і з великою повагою говорить про це католик, хорунжий, тепер д-р Роман Бучок! Він був у тих окопах...

Військова присяга обов'язує. Її відчувається і вона позначується на діяльності ветеранів далеко після воєнних дій. Ось Андрій Боляновський, автор документальної книги *Дивізія „Галичина", Історія,* Львів 2000, на стор. 385-387, із здивованням констатує подиву гідний вплив дивізійників на життя української діяспори у всякому: національному, політичному, науковому, навіть у духовному аспектах. Чи не слід добачувати в цьому силу їхнього усвідомлення заприсяження служити Україні й українцям „скрізь та повсякчас"? Крім того, треба знати, що дивізійники–це свідома еліта українського народу. Бо, наприклад, в Ріміні серед 9 000 полонених було 1 100 самих студентів. Але там була також інша інтелігенція: учителі, адвокати, лікарі, професори–один з них професор астрономії. Пізніше, дивізійники могли, і дійсно зробили й продовжують роби-

ти багато.

Про розміри діяльности самої Вінніпезької Станиці свідчить монументальна книга *„Пропам'ятний збірник"–Матеріяли про діяльність Братства колишніх вояків 1-ої УД Української Національної Армії, Станиця Вінніпег 1951-1996.* Це багатий довідник документального значення–книга великого формату,–457 сторінок. Велика справа і велика праця. Але була й інша видавнича діяльність та громадська й культурно-освітня праця, як виступи проти очорнення імені українського воїна й українців взагалі. Того було багато. Члени Вінніпезької Станиці проявили були не абияку активність з приводу праці т. зв. комісії Дешена 1985 року, проти очорнюючої акції проти Української дивізії з нагоди відвідин Вінніпеґу активіста Сол Літмана 1997 року. То була свідома наклепницька акція, проти якої в українській комуністичній авдиторії „Храм праці" виступали д-р Роман Бучок, о. Степан Ярмусь, також громадський діяч Володимир Климків. Це були сміливі виступи, категоричні. Крім того, рік пізніше, мені самому довелося виступати в обороні чести українців на Військовому Конґресі, що відбувся в домі Спілки Офіцерів України в Києві 1996 року. Там йшлося про виступ одного члена Президії–представника Московської Патріярхії. В лаві тієї Президії був і я. Там не можна було зневаги українського імені збути мовчанкою. Я зареаґував. І вдячних оплесків учасників Конгресу не забуду ніколи.

А в Україні залишається ще так багато праці і то саме в ділі очищення української душі від такого явища, як психоза „Вітчизняної війни". Питаємо, чия це війна, що вона несла, що дала Україні?–Масові арешти, ув'язнення української молоді, заслання, розстріли, розпуку, могили... Згаданий уже Андрій Боляновський констатує, що в перші десятиліття після цієї „Вітчизняної війни" в Західній Україні майже не залишилося чоловіків, які народилися в роках 1920-1925...

Доводиться ще питати: доки Україна буде толерувати тіні пам'ятників Леніну, всяким Ватутінам?.. Пам'ятник маршалу Ватутіну стоїть майже перед входом до будинку Верховної Ради. Ватутін загинув від поранення в бою з українськими повстанцями на Кременеччині.

Тяжка іронія. Коли ми позбудемося її, хто очистить нас від неї?

Так. Військова присяга і поклик до оборони чести українця зобов'язують нас „скрізь та повсякчас". В даному випадку, в нас, ця вояцька чеснота проявилася в формі відзначення 50-річчя Станиці Братства колишніх вояків 1-ої УД Української Національної Армії

в Вінніпезі. Відзначення це відбулося в неділю 10 лютого. В цей день, після нормального Богослуження в церкві Св. Андрея, капелян о. митрат Ярослав Головатий відслужив панахиду за померлих членів Станиці, а о. С. Ярмусь, вийшовши на середину церкви, урочисто відчитав їхні імена і прізвища–68 осіб. Панахиду співали члени парафіяльного хору і присутні побратими. На закінчення, о. Ярослав запросив о. С. Ярмуся–хоч і не одягненого в літургічний одяг–виконати священичий виклик на співання заупокійної пісні „Вічна пам'ять". Ця похоронно-поминальна відправа викликала незвичайне молитовне піднесення, дух і сила якого позначилися й на дальшій ювілейній програмі, яка продовжувалася в парафіяльній авдиторії.

Господарем святкової програми був голова Станиці–побратим Михайло Романюк. Сцена авдиторії була ознаменована національним і державним прапорами, хоругвою Станиці та портретами командирів УНА–ген. Павла Шандрука і 1-ої УД–ген. Михайла Крата. Члени-учасники святкового відзначення були зодягнені в устроєну ношу, чимало вийшли з військовими медалями.

Святковий обід був приготований зарядом пань ЛУКЖ при парафії Св. Андрея, а ювілейну доповідь виголосив побратим хорунжий Юрій Гнатюк. Його доповідь речева, всеобіймаюча, солідна; і вона була виконана в дусі святкового моменту.

По доповіді, господар покликав побратима д-ра Романа Романовича виконати функцію вручення медалів. Золотим хрестом Головної Управи Братства за особливі заслуги були нагороджені: капелян о. митрат Ярослав Головатий, о. д-р Степан Ярмусь та побратими Ярослав Щур і Богдан Чемерицький. При цьому варто згадати, що членами Вінніпезької Станиці Братства є три старшини в ранзі хорунжого: проф. Михайло Тарнавецький (він недужий), д-р Роман Бучок і маестро Юрій Гнатюк. Свого часу всі вони були нагороджені Спілкою Офіцерів України орденами „Офіцерський хрест з мечами".

В художній частині програми побратим Ярослав Щур виконав три стрілецькі пісні, святкова громада відспівала гимн „Ще не вмерла Україна" і вся програма як починалася, так і закінчилася молитвою. Як зазначено раніше, вся програма відзначень 50-річчя Вінніпезької Станиці Братства позначалася особливою атмосферою дружности, побратимства,–святковим піднесенням духа.

С. ЯРМУСЬ,
учасник

ДОПОМОГА ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИМ СИЛАМ УКРАЇНИ

Станиця Торонто впродовж шість років допомагає у проведенні культурно-освітньої роботи в Чорноморській фльоті у Севастополі на Кримі, де й досі створюються, як усім відомо, різні труднощі. Координатором цієї програми є Марґарета Шпір з Торонта. Досі дано 6.700 дол. Крім цього, вислано матеріяли, як стінні календарі, видані Українською Кооперативною Радою Канади тощо,а Крайова Управа купила один комп'ютер.

Генерал А. Пахля складає подяку за допомогу надану Братством Дивізійників на руки Марґарети Шпір в присутності офіцерів штабу.

Заступник командувача ВМС України з виховної роботи–начальник управління генерал-майор С. І. Пахля у своєму листі до Братства пише:

Командування, військова рада, управління виховної роботи Військово-Морських Сил України щиро дякують Вам за надану матеріяльну допомогу...

Цей благородний внесок свідчить про Ваш високий рівень національної свідомості і бажання допомогти відродженню Українського військового флоту. Ваша шефська допомога–це вагомий внесок у військово-патріотичне, культурно-естетичне та духовне виховання особового складу ВМС України.

Зичимо великого людського щастя, міцного флотського здоров'я, доброго настрою, оптимізму, козацького завзяття, наснаги у праці та довгих років життя.

Слава Україні!

ДИВІЗІЙНИКИ З ЛИПИЦІ ДОЛІШНОЇ

У полоні в Ріміні: Перший ряд зліва: *Ґайда Михайло, *Сторощук Михайло, Семеген Василь, Карпишин Василь, Коваль Яким, Сторощук Олекса, Рубаха Василь, Бичинський Михайло, Лотоцький Михайло.

Другий ряд: *Людкевич Іван, Семеґен Михайло, Ґайда Микола, Іжицький Володимир, Скобель Василь, Білик Михайло, Хоптак Володимир, Скульський Володимир, Семеґен Осип.

Неприсутні: Людкевич Осип, Криминиця Осип, Мокрий Стефан, Дакун Михайло, Семеґен Василь, Скобель Іван, Прокопів Петро, Проць Стефан, Скобель Левко.

Інші дивізійники в діяспорі: *Людкевич Іван (с. Петра), Ребіцький Осип, Ґуранський Микола, Сівка Осип, Ґайда Михайло, Ґембарський Михайло, Лесіцький Василь, Ступніцький Василь, Мартинович Евген, *Ґайда Дмитро, Удала Петро, Повчук Василь.

Попали в полон до більшовиків: Удала Василь, Ґанкевич Людвик, Лотоцький Славко, Лотоцький Петро, Семеґен Василь (Паньків), Семеґен Іван (с. Андруха), *Сторощук Василь, Людкевич Михайло, Людкевич Славко, Лотоцький Василь, Ґайда Михайло (с. Андруха), Семеґен Іван (Яців).

Повернулися додому з табору в Белярії: Ґуменний Стефан, Дзьоба Стефан.

Вбиті на фронті: Скобель Петро, Семеґен Василь.

Розстріляний в Юґославії: Людкевич Іван (с. Михайла).

Пропали безвісті: Скочинський Теодор, Семеґен Іван, Лотоцький Юрко, Лотоцький Михайло, Мокрий Петро, Семеґен Іван.

**Брати*

ҐАЙДА Микола

ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ

„Ювілейний Альманах" Братства появиться з великим запізненням. Фактично, матеріял віддано до друку приблизно рік тому, з наміром його видати на Головний Делеґатський З'їзд Братства, що відбувся у вересні 2001 року. Однак друкарня не впоралася з цим завданням.

„Альманах" має 400 сторінок, около 290 світлин, в тому кольорових дивізійних відзнак і марок. Це є огляд діяльности за останніх 50 років. Заплянований наклад 500 примірників. Його оплачують Крайові Управи Канади й США–разом понад 20.000 канадських долярів. Велика частина накладу призначена в Україну–для головних бібліотек, наукових установ та засобів масової інформації. Кошти цієї частини видання треба буде покрити Братством в діяспорі. Замовляти слід у Крайових Управах Б-ва.

ВІДЗНАЧЕННЯ 60-ЛІТТЯ СТВОРЕННЯ ДИВІЗІЇ І КРАЙОВИЙ ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД

Повідомляємо, що 27-ий Крайовий Делеґатський З'їзд, за Статутом, повинен відбутися цього року (2002). З огляду на те, що в 2003 році припадає 60-річчя створення Дивізії, Крайова Управа рішила відбути З'їзд в рамках 60-річчя під осінь 2003 року. Радимо, щоби кожна Станиця на своєму терені і по своїй зможності гідно цей ювілей відзначила, чи то святковим апелем, бенкетом чи концертом.

Крайова Управа в Канаді

ВІСТІ З ГАЛИЦЬКОГО БРАТСТВА

Крайова Управа Галицького Братства разом із Станицями зайняті підготовкою до святкування „10-річчя створення Галицького Братства". Святкове відзначення відбудеться у Львові 22 червня 2002 року.

Крайова Управа затвердила програму. Рішено організувати святкову академію. Крім того, плянують провести конкурс серед учнів середніх шкіл на тему: „Що знаєш про Дивізію „Галичина"?

Плянують видати ювілейний альбом, бо за 10 років назбиралося багато матеріялів, які потрібно помістити в альбомі, щоб залишилася пам'ять про діяльність Братства.

Міська управа м. Львова дала дозвіл на 76-му полі Личаківського цвинтаря на будову пам'ятника дивізійникам та юнакам протиповітряної оборони.

АТАНАС КОБРИН–„ГРОМАДЯНИН РОКУ" НОРТ-ПОРТУ

Ніхто з тих, що знають Атанаса Кобрина–динамічного громадського діяча в Норт-Порті на Флориді–не здивувався, що саме його обрано громадянином міста 2001 року. Він є президентом двох громадських організацій, дорадником кількох Рад правління, членом чисельних ветеранських організацій та активним парафіянином. Кожного року мешканці обирають „Громадянина року"того, хто працював на громадських засадах, помагав іншим, був членом місцевої, повітової чи стейтової Рад правління або був прикладом для інших в Норт-Порті.

А. Кобрин є президентом Ківаніс-Клюбу в Норт-Порті, організації „Приятелі бібліотеки", членом місцевого Республіканського клюбу, Комітету податкового недогляду, Дорадчої ради школи Ґленален і Середньої школи Північного Норт-Порту, а крім того, допомагав збирати гроші для Захисту від домашнього зловживання. Він має свою рубрику в газеті „Сан–Гералд" і пише на українські теми, не забуваючи про річниці Української Дивізії.

Народився в селі Воля Якубова, біля Дрогобича, Львівської області, 8 березня 1928 р. в селянській родині, найстарший з чотирьох дітей. Батько, Олекса Кобрин, учасник Визвольних Змагань (помер на засланні в Пермській області. Росія), мати–Катерина, ур. Стецула. Він навчався в гімназії у Дрогобичі (1941-1944), а закінчив середню освіту у таборі переміщених осіб в Шляйсгаймі біля Мюнхену, Німеччина (1946-1947).

Він був у шпиталі на лікуванні від екземи, коли зблизився фронт до його місцевости, й усіх евакуйовано до Польщі, а згодом до Німеччини.

Шістнадцятилітнім юнаком служив в лавах 1-ої Української Дивізії „Галичина" Української Національної Армії (1944-1945) в 9-ій сотні запасного полку на Словаччині, потім пройшов вишкіл зв'язку в Ґослярі (в горах Гарц) і закінчив війну в 7-ій сотні 29-го полку. В неволі, до звільнення 22-го травня 1946 р., перебував у різних таборах полонених американської зони Австрії.

Вийшовши на волю, жив у Мюнхені. Одного разу „впала йому в око" гарна дівчина у крамниці. Він рішився йти вслід за Катрусею, де вона не була б. Вона виеміґрувала до Боффало, а Атанас був у цьому місці вже у 1952 році. В липні вони одружилися.

Після прибуття до США (9-го лютого 1952) був покликаний у жовтні до військової служби,на якій пробув в роках 1952-1954, в активній резерві–від 1954 до 1960. З Корейської війни повернувся у ранзі сержанта з двома медалями.

Працюючи у фабриці автомобілів „Форд", при підтримці своєї дружини, Атанас почав життя „на дві зміни": до 8-ої вранці–праця, негайно після неї–студії. Часом він був такий втомлений, що Катруся його сплячого одягала до університету. (Сама лишалася вдома з трьома дітьми). Атанас і тепер твердить, що свій успіх завдячує Катрусі. Вона на те каже, що як би Атанас не мав, як казали колись „кепели", то нічого не вийшло б.

Закінчив Боффалівський університет, школу менеджменту. Одержав науковий ступінь Bachelor of Science in Management. спеціяльність–індустріяльні і робітничі відносини (1955-1959). У Ніяґарському університеті–у Вищій педагогічній школі(Graduate School of Education) захистив дипломову працю „Збалянсований підхід до налогового вживання наркотиків–Комісія контролі налогового вживання наркотиків Стейту Нью-Йорк". Одержав науковий ступінь Master of Arts, спеціяльність–адміністрація (1967-1971). Слухав лекції в інших високих школах, в т. ч. в Українському Вільному Університеті (Мюнхен), в Університеті св. Івана в м. Нью-Йорк (Вища школа менеджменту).

Учителював в школах українознавства в м. Боффало і в м. Нью-Йорк. На протязі трьох років (1978-1981) був директором Школи Українознавства ОУА „Самопоміч" в Нью-Йорку, був обраним і перевибраним скарбником Шкільної Ради при УККА (Централя Шкіл Українознавства в США) протягом 18 літ (1977-1994). Протягом 12 літ був головою боффалівської округи Українського Народного Союзу.

Щойно в 1987 році поїхав в Україну. Від того часу він кожного року відвідує Україну, а від 1993 до 1995 року викладав там англійську мову.

Був довгололітнім членом Станиці Братства в Боффало, тепер член Станиці Нью-Йорку. У м. Норт-Порт, у Флориді, зорганізував Станицю №40 Українських Американських Ветеранів і був її першим командиром. Раніше був членом Станиці УАВ у Нью-Йорку,

був Крайовим Командиром (National Commander) УАВ на протязі двох каденцій (1987-1989). Він–бувший командир і досмертний член Станиці №1260 ім. Миколи Миня (першого українця, нагородженого Конґресовою Медалею за хоробрість) Американського Леґіону (The American Legion) в Нью-Йорку.

Щорічно препроваджує успішні збірки на Братство охорони воєнних могил „Броди-Лев" підчас Зелених Свят і на українських інвалідів в листопаді. Кольпортує „Вісті Комбатанта" останніх п'ять років. Дописує до української преси.

Сьогодні, вже сім років Катруся і Атанас Кобрини живуть у Флориді, у вигідному домі (ранчгавз) й їдуть на північ відвідувати своїх трьох внуків.

„Але небагато змінилося,–коментує Катруся,–Атанас далі не має часу".

*(Подано за часописом **Sun-Herald** та за даними з автобіографії)*

Відійшли у вічність...

МИКОЛА МАРКЕВИЧ

8.I.1922 – 22.XI.2001

Прощальне слово виголошене над домовиною покійного

Ще заскоро усвідомити собі та відчути, яку велику втрату зазнала не лише дружина, сини та ціла родина покійного, але також українська громада міста Чікаґо, спеціяльно наша ветеранська організація Братства Дивізійників переживає із сумом втрату побратима. Покійний вложив багато свойого труду в розбудову нашої Станиці, будучи довголітнім секретарем та активним членом.

Покійний Микола народився в містечку Винники. біля Львова. Середню школу закінчив у Львові. Там же почав студіювати інженерію, закінчивши студії в Чікаґо.

Влітку 1943 р. зголосився до Дивізії „Галичина". Будучи кандидатом на старшину, майже цілий побут у Дивізії перебував на вишколах. Почавши від рекрутського, підстаршинського, закінчив свої вишколи в офіцерській школі, з якої вийшов у ранзі хорунжого, два місяці перед кінцем війни.

Повернув до Дивізії на фронт, що в цей час проходив уздовж австрійсько-мадярської границі. По капітуляції опинився в англійському полоні, спершу в Белярії, а згодом – у Риміні, в Італії.

У полоні належав до хору „Бурлака", Театральної студії, був членом дружини копаного м'яча та ходив на різні практичні курси. При тому вивчав італійську, еспанську і англійську мови, бо не знав, куди доля кине його по закінченні полону. Бувші „рімінці" напевно пригадують собі поставлену в таборовому театрі п'єсу „Мірандоліна", у якій Микола дуже успішно виступав у ролі дівчини.

Пригадується мені, як одного разу підійшов я до його подертого маленького шатра та не заставши нікого, побачив я на шатрі картку з написом „ві аре нот ат гоме", а слово „гоме" було підкреслене, немовби це була якась палата, а не лише дірява палатка.

З полону в Італії не втікав до Німеччини, як багато інших робило, бо тримався розумної на той час поради української Команди табору, щоби старшини не покидали

своїх співтоваришів недолі–вояків, які обезголовлені могли б легко з причин політичних альянтських махінацій попасти у руки совєтським репатріяційним комісіям та згодом опинитися на Сибірі.

Тому з альтруїстичних почувань, переїхав з усіма полоненими до Англії в 1947 році. Там вже загроза репатріяції минула, тому переїхав в 1948 р. до своїх родичів і братів в Німеччині, до м. Реґенсбурґа.

Рік пізніше еміґрує з родиною до Америки до Чікаґо.В 1954 році, одружується з сестрою свого дуже близького друга по зброї Вірою Ременюк. Бог дав їм троє гарних синів, а згодом шестеро внуків.

У Чікаґо брав участь у загальній громадській праці. Був взірцевим мужем і добрим батьком своїх дітей. Майже ціле своє життя був активним спортовцем, спеціяльно любителем лещетарського спорту. Належав до парафії Св. Володимира і Ольги. Був членом Товариства Українських Інженерів та відданим співаком хору „Сурма"...

У великому смутку віддаємо покійному Побратимові нашу пошану і останній салют. Попрощаю старим військовим простим, але повним жалю висловом:

„Ми мали доброго Побратима, ліпшого вже більше не найдемо!"

Юліян ЧОРНІЙ

ПЕТРО СТАСІВ

14.VI. 1923 – 27.VII. 2001

П. Стасів народився в селі Орява, біля Сколього. Гімназію закінчив у Стрию в 1943 році.

Закінчивши гімназію, вступив до дивізії „Галичина", а рекрутський вишкіл пройшов в Гайделяґрі.

По війні потрапив в американський полон, в якому перебував 14 місяців, після звільнення жив в переселенчому таборі Міттенвальді.

В Гімбергу записався на студії богословії, які перериває, бо богословію перенесено до Голляндії. Одружується з Ґеною Підбірною та продовжує студії в Українському Вільному Університеті.

В 1950 році родина Стасевих виїжджає до Америки і замешкує в Толідо, Огайо. В 1959 р. родина переноситься до Дітройту. Петро починає вчити в школі при церкві Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії (НЗПДМ), де як вчитель і заступник директора працював 13 років, дальше продовжує свої студії в Дітройтському університеті, здобуває ступінь маґістра торговельної адміністрації, а у Вейському університеті–маґістерку з ділянки освіти.

Від 1972 року продовж 20 років очолює пост директора середньої школи НЗПДМ в Ґемтремку.

П. Стасів був понад 40 років учителем. Під його вмілим проводом українська спільнота збільшилася тисячами здібних українців–випускників цієї школи. Сьогодні вони–лікарі, адвокати, економісти, промисловці, активні в українському житті. Він був членом Братства дивізійників, членом управи Гарвадського проєкту, членом дирекції Українського культурного центру та членом Патріярхального Т-ва.

Від 1998 року хвороба поступово забирала його сили, але без зайвих нарікань приймав свою долю і годився з нею. З дружиною Ґеною виховали шестеро дітей, мали четверо внуків.

К. Р.

ПИЛИП КУЛЬЧИЦЬКИЙ

5.X.1919 – 9.V.2001

Прощальне слово

Мені припадає сумний обов'язок попрощати св. п. Пилипа Кульчицького від Організацій Чотирьох Свобід України, 8-го Відділу в Чікаґо.

Ще трохи пожити на думці було,
І може пожив би, та сонце зайшло...

Ці слова з популярної пісні „Я бачив, як вітер берізку зломив".

У цей весняний день, коли сонце нашу землю пригріває, квіт буяє, дерева зеленіють і все до життя будить, невблаганна смерть вирвала з наших рядів зразкового мужа, батька і дідуся по довгій, важкій недузі, на 82-му році життя.

Пилип народився в селянській родині, у леґендарному бойківському селі Кульчиці біля Самбора. Був вихований у християнському і патріотичному дусі, був членом читальні „Просвіта". 1941 року, під час бурхливих воєнних подій залишив свій дім та опинився в Німеччині і працював у копальні. 1942 року вернувся додому. Виростав у добі, коли визвольним кличем в Україні було: хто живий–ставай Україну боронити! Пилип вступає до української поліції, співпрацює з ОУН, а 1943 року долучується до дивізії „Галичина" і перебуває в ній до 1945 року.

Опісля Пилип переїхав до табору переселенців Швайнфурт, Німеччина. Тут зустрів він свою майбутню дружину Анну, з якою 1946 року одружився. Згодом переїхали до табору Ашаффенбурґ. Коли прийшов час переселення, Пилипові і Анні простелилась дорога ще далі від України–до Америки. 1949 р. приїхали до Нью-Йорку, тут їм народився син Теодор. 1953 року переїхали до Чікаґо, і тут народилася дочка Вікторія. У Чікаґо належав до церкви свв. Володимира і Ольги, був будівничим собору, членом Братства св. Михаїла і його довголітній голова, член 8-го Відділу Організації Оборони Чотирьох Свобід України, Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Батьківського Комітету при Осередку Спілки Української Молоді ім. Миколи Павлушкова та платником Українського Народного Фонду при УККА.

О. ПАНЧИШИН

Д-р, інж. НЕСТОР РОМАНИК

На 78-му році життя, дня 30 січня 2002 року, відійшов у вічність довголітній секретар колишнього Студентського Товариства „Обнова", еспанського Відділу Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії та опісля Української Асоціяції в Еспанії, д-р, інж. лісництва, Нестор Романик. Покинув горем прибитих дружину Марію де льос Мілягрос, доньку Ольгу, сина Івана та вірних друзів, членів Української Асоціяції в Еспанії.

Нестор народився в селі Павлокома, біля Перемишля, у селянській сім'ї. Його батько і брат загинули в боротьбі з загарбницькою партизанкою. Навчався в гімназіях Перемишля та Ярослава. Здав матуру в 1942 році в Ярославі.

Вихований в християнському дусі любові до ближнього, він завжди був готовий віддати все, що мав для ідеї здобуття волі своєї Батьківщини, свідомий, що „ніхто не має кращої любови, як той, що віддає життя своє за друзів своїх".

В 1943 році, він разом зі своїми гімназійними друзями вступив до дивізії „Галичина". Коли його батько і брат боролися в рядах Української Повстанської Армії, Нестор проходив рекрутський вишкіл в Гайделягрі та старшинську школу в Просечніцах у Чехії. Як сотенний важкої скорострільної сотні 31-го полку, брав участь у боях Дивізії.

Будучи в таборі полонених в Ріміні в Італії, пройшов переслухування рядянської репатріяційної комісії, що діяла під проводом генерала Кулікова. Ідучи за закликом „Лиш боротись–значить жить" (vivere memento), він у важких таборових обставинах мріяв про університетські студії. Вступив до Студентської громади. Коли за старанням Архиєпископа Івана Бучка, „Владики Скитальців", були виєднані стипендії на студії в Еспанії, він був включений до групи перших 18 студентів. Від кінця 1946 року до весни 1952 року учився в колеґії св. Апостола Якова, еспанського благодійного товариства "Obra Catolica de Asistencia Universitaria", початку еспанської мови, а опісля у Високій технічній школі–лісництва.

Разом зі своїми рімінськими друзями заснував Товариство Українських Студентів Католиків „Обнова". Треба було дати знати еспанцям: хто ми та чому покинули нашу Батьківщину. Маючи голос гарного баса, він включився в хор „Обнова", який давав концерти співу і танцю. Зі своїми колеґами, сьогодні докторами Ярославом Петрущаком. Зеноном Рудавським та інженером Романом Вавровим, виконували козацькі пісні. Ансамбль „Обнова" виступав також на міжнародніх конкурсах, де здобував визначні оцінки та медалі. Романик був відмінником Високої інженерної школи лісництва. Одержав посаду інженера дослідів дерев'яних хвороб в Instituto de Conservacion de la Naturaleza (ICONA) для цілої Еспанії. За його заслуги в цій ділянці голова Еспанії Францiско Франко відзначив його, 10 січня 1974 року, медалею "Comendator de Merito Agricola". Таким самим відзначенням він був нагороджений королем Хуан Карльос I. Це дало йому право на еспанський титул "Ilustrisimo Senor".

В громадській діяльності він відзначився своєю постійною, плід-

ною працьовитістю як „вічний секретар" усіх українських установ в Еспанії: студентської „Обнови", відділу Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії та секретарем, а по смерті Ярослава Тріски, скарбником Української Асоціяції в Еспанії.

Він взяв активну участь у приготуванні величавих прийнять Українською Громадою Патріярха Греко-Католицької Церкви Йосифа Сліпого, підчас його візити до Еспанії у квітні 1970 року; був членом організаційного комітету маніфестації підчас Мадридської Конференції Безпеки і Співпраці в 1980 році, маніфестація відбулася під проводом Ярослава Стецька, голови Проводу ОУН. Про нашу участь в цій маніфестації були обширні звідомлення в еспанських і чужинецьких медіях, взяв дуже активну участь у відзначенні в Еспанії 1000-річчя Хрещення України. У виповненій вщерть мадридській катедрі була відспівана його гімназійним товаришем, владикою Андрієм Сапеляком, в присутності Голови Єпископської Конференції Кардинала Сукії, Архиєрейська Служба Божа.

Після проголошення самостійности України, Нестор шукав можливостей служіння українському лісництву своїм знанням та досвідом в охороні лісів. Він разом зі своєю дружиною Мілягрос відвідав нашу Батьківщину та поділився зі українськими колегами по фаху досвідом збереження лісів.

З прибуттям до Еспанії чисельної заробітчанської еміґрації, він, як секретар Української Асоціяції, зробив заходи перед українською і еспанською церковною ієрархією, щоб наші нові еміґранти мали духовну опіку. Про його громадську діяльність в протоколах Української Асоціяції записано: „Треба признати, що без плідної та добровільної посвяти нашого секретаря, Нестора Романика, ми не могли б сповнити наших громадських обов'язків".

Два дні перед смертю сказав мені, що нам треба зібратися та полагодити залеглі справи. Я йому сказав, що всі справи є полагоджені, а на зустріч з ним ми підемо, бо в його присутності ми завжди дуже добре почувалися. Ми йому подякували за його приязнь до нас та за його посвяту суспільній справі.

Ми його похоронили 31 січня на цвинтарі біля містечка Трес Кантос, поблизу Мадриду, в присутності чисельних його друзів–еспанських та українських–та його родини.

9 лютого, в парафії Буен Сусесо, отці Ігор і Іван, в присутності цілої Української Громади Мадриду, представництва посольства України в Еспанії, на чолі з послом Олександром Тараненком, колишніх чужинецьких студентів гуртожитку св. Якова та чисельних еспанських приятелів, відправили Службу Божу і Панахиду.

Хай гостинна еспанська земля буде йому легкою.

Теодор Барабаш

КАРПО БАЛІЦЬКИЙ

26.X. 1913 – 2.XII. 2001

В суботу, 2-го грудня 2001 року, помер член Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Станиця в Монтреалі, Карпо Баліцький.

Народився в селі Кручів Золочівського району Львівської облас-

ти. Був одружений. В 1939 році був мобілізований до польського війська боронити окупанта Західної України. але при першій нагоді здався в німецький полон.

Звільнений з полону, повернув у рідні сторони, але дружини вдома не застав. Вона була забрана на каторжні роботи до Німеччини, де пропала без вісті. В 1944 році, разом із братом Корнилом, зголосився до Дивізії. В Дивізії, як стрілець. служив в 1-ій сотні, 29-го полку.

Підчас відправ панахид було зібрано 650 дол. на благодійні цілі в Україні. Збіркою займався Давидович Ігор. Кошт пересилки грошей, 54 дол., оплатив Комітет „Поміч Україні", при Суспільній Службі в Монтреалі, головою котрого є Баб'як Богдан. Гроші вислано на руки пана Федика Ігоря, довіреної і знаної нам людини.Гроші призначено на Комунальний будинок дитини ч. 2 у Львові, на вулиці Антоновича 117.Завідуюча цим будинком є д-р Павлик Мирослава. Похоронений на українській секції цвинтаря на Ковт де Неж в Монтреалі.

Степан ПАСТЕРНАК

ТЕОДОР ФЛЮНТ

В п'ятницю, 11-го січня 2002 р., члени Станиці Братства Дивізійників у Філядельфії, попрощали в дорогу до вічности члена Теодора Флюнта.

Покійний народився 1924 р. в Бориславі, Львівської области. Там він проживав і учащав до школи, а коли вибухла Друга світова війна, він 19-літнім юнаком зголосився до Української Дивізії „Галичина". Після рекрутського вишколу, побратим Теодор виїхав з вояками Дивізії на фронт під Броди. По завзятих боях, він з частиною вояків Дивізії вирвався з окруження, а відтак знову включився до Дивізії, яка перебувала тоді у Словаччині, а відтак в Югославії й Австрії.

Після війни він перебував деякий час в Ашафенбурзі, Німеччина, аж до часу свого виїзду в 1951 р. до Америки. Тут він замешкав в м. Трентоні, що біля Філядельфії, і став членом Філядельфійської станиці Братства. У Трентоні він посвятив багато часу для виховання сумівської молоді.

Покійний залишив у смутку дочку Соню, сина Юрія і трьох внуків.

Його жертвенна праця буде усіма оцінена, бо Його трудолюбиве життя не пішло надаремно. Теодор Флюнт сповнив свій громадський і вояцький обов'язок, і пам'ять про нього між дивізійниками залишиться довготривалою і незабутньою.

Олександер БІЛИК

МИХАЙЛО ЛИСАК

18.V. 1923 – 5.I. 2002

Михайло Лисак. бувший воїн Дивізії „Галичина" і довголітній пе-

редплатник і добродій журналу „Вісті Комбатанта", довголітній мешканець міста Боффало, Н. Й., помер внаслідок важкої хвороби, в місті Норт-Порт, Фльорида, де він жив як пенсіонер, залишивши у смутку дружину Фльоренс, сестру й рідних в Україні, приятелів.

Покійний народився в с. Кудобинці Тернопільської области.

По закінченні 2-ої світової війни він опинився в Італії. В неволі займався суспільно-громадською працею і одночасно вчився на матуральних курсах в Ріміні, які закінчив іспитом зрілости 20-го серпня 1946 р. Звільнившись з неволі, в роках 1947-49 був студентом Факультету права і суспільно-економічних наук Українського Вільного Університету в Мюнхені, Баварія.

Прибувши до США, замешкав в м. Боффало, Нью-Йорк. Крім щоденної праці „на хліб насущний" в компанії „Трайко", працював в суспільно-громадських організаціях, в багатьох випадках організовував і очолював загально-громадські імпрези, демонстрації і інші акції. Найбільше енергії, часу й власних коштів приділяв сумівській молоді у Відділі СУМА ім. Лесі Українки в Боффало, і підчас літніх таборів на сумівській оселі „Холодний Яр", в західній частині Нью-Йорку. Доживши до пенсії і переїхавши на „відпочинок" до Норт-Порту, продовжував активно працювати на громадській ниві. Був членом управ УККА, Товариства Гуманітарної Допомоги Україні, Громадського Комітету Організацій Норт-Порту й околиці, Патріярхального Товариства і т. ін. Був довголітнім головою місцевого Відділу ООЧСУ.

Панахиду в похоронному закладі Фарлі, заупокійну Св. Літургію в Українському Католицькому Соборі Входу в Храм Пресвятої Богородиці й надгробну Панахиду з запечатанням гробу на цвинтарі „Веніс Меморіял Ґарденс" відслужив, при численній участи громадян нашого міста й околиці, бувший вояк Дивізії, митрофорний отець архипротопресвітер Володимир Волощук, парох. Після Панахиди прощали Покійного представники різних товариств і організацій. Від побратимів прощали д-р Володимир Король, котрий знав Покійного ще з рекрутського вишколу в Дивізії, і Атанас Кобрин, приятель зі Станиці Братства і громадської праці в Боффало. Всі присутні попрощали Покійного піснею „Чуєш, брате мій..."

Атанас Т. КОБРИН

НЕСТОР КЛІМА

8.I. 1918 – 17.XII. 2001

В понеділок, 17-го грудня 2001 року, на 83-му році життя, відійшов у вічність член Монтреальської Станиці, вояк 1-ої УД УНА, учасник боїв під Бродами, Нестор Кліма.

Народжений в селі Ослави Білі в священичій родині о. Михайла Кліма і Галини, з дому Руденська. В родині, крім Нестора, було ще 3 дочки: Ірина, Оксана і Ліда. Оксана Кліма-Рудакевич, поетеса, написала вірш присвячений Дивізії, названий „О пів до другої години", частина котрого звучить:

Творилася Дивізія,
Гей, всяк, хто жив, у кого руки дужі.
Кого не страшать сни кривавих жнив,
Кому світанок волі не байдужий,
Ставай в ряди,
Іди!

В час відправ Давидович Ігор провів збірку на благодійні цілі в Україні. Зібрано 1,150 долярів. Гроші призначено для дітей-інвалідів, сиріт і малорозвинених в будинку „Поросток", в місті Вінниця, завідуюча пані Ірина Саранча. Гроші до Вінниці безкоштовно перевезла пані Ярослава Плав'юк.

Бл. п. Нестор залишив у смутку дружину Ольгу, з дому Плавич, дочку Галю з мужем Galal Behna, сина Богдана з дружиною Сінді Томочко в Ванкувері, двоюрідну сестру Стефанію Гарасимович в Монтреалі, племінників і племінниць в Америці й Україні.

Його батько, о. М. Кліма, помер на засланні, а мати збереглась, будучи в той час в одної із дочок в інших околицях.

Похоронений на українській секції цвинтаря на Ковт де Неж (Cote des Neiges) в Монтреалі.

Панахиди і похорон відправив капелян Станиці Братства о. митрат Ярослав Гайманович.

Останній салют покійному віддали присутні побратими.

Степан ПАСТЕРНАК

МИКОЛА ЖИКАЛЮК

22.V.1910 – 24.III.2002

Народився в Барвінковій, біля Жаб'я. Був підстаршиною польського війська, підчас німецької окупації був солтисом у Барвінковій. У 1943 р. зголосився до Дивізії, де після підстаршинського вишколу одержав ранґу десятника, Був учасником брідського бою. По війні поселився в Мюнхені, де закінчив курс автомеханіків. Був всесторонньо здібним ремісником і виконував радо, часто почесно різні завдання в УВУ й інтернаті „Рідна Школа".

Як аматор-фотограф від десятиріч документував діяльність Братства–щорічні поїздки до Австрії. Залишив велику серію знімок і кілька фільмів. Був „надворним" фотографом УВУ, „Рідної Школи" і мюнхенської парохії. Був відзначений Золотим хрестом за особливі заслуги Головною Управою Братства кол. вояків 1-ої УД УНА та почесною грамотою УВУ.

Похоронних обрядів довершив ген. вікарій укр. католиків в Німеччині, всесв. о. Мирон Мольчко в співслуженні о. Володимира Війтовича та попрощав Покійного від парохії. Від Братства Дивізійників попрощав голова мґр. Б. Шарко, від УВУ –головний секретар о. д-р проф. М. Шафовал, від Центрального Представництва Українців в Німеччині– в. о. голови мгр. О. Рожка, а від ген. консуляту України в Мюнхені–радник О. Чернич. В приміщенні інтернату відбулась тризна.

Відійшов у вічність наш щирий друг і взірцевий український патріот.

Б. Ш.